

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Katedra politologie

Bakalářská práce

2024

Dana Děcká

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Katedra politologie

**Mimořádné komunální volby.
Případová studie Ústeckého kraje.**

Bakalářská práce

Autorka práce: Dana Děcká

Studijní program: Politologie a veřejná politika

Vedoucí práce: PhDr. Petr Jüptner, Ph.D.

Rok obhajoby: 2024

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.
4. Pro účely překladu byly použity prvky umělé inteligence, skrze aplikaci DeepL Translate. Jednalo se čistě o předklad textu napsaného autorkou.

V Praze dne 27. 4. 2024

Dana Děcká

Bibliografický záznam

DĚCKÁ, Dana. Mimořádné komunální volby. Případová studie Ústeckého kraje. Praha, 2024. 74 s. Bakalářská práce (Bc). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií, Katedra politologie. Vedoucí bakalářské práce PhDr. Petr Jüptner, Ph.D.

Rozsah práce: 106 073 znaků

Abstrakt

V bakalářské práci jsou zkoumány mimořádné komunální volby v rámci Ústeckého kraje. Práce si klade za cíl fenomén mimořádných komunálních voleb kvantifikovat a zjistit jejich okolnosti a dopady. Jejich konání je zkoumáno v posledním ukončeném volebním období, mezi lety 2018 a 2022. V práci jsou použita převážně data Českého statistického úřadu, osobní rozhovory a dokumenty jednotlivých obcí, kterými jsou převážně zápisy ze zasedání zastupitelstva obce. Pomocí těchto dat je popsána situace od voleb řádných v roce 2018. V rámci voleb řádných jsou interpretovány volební výsledky a popsány situace v jednotlivých obcích. Následně jsou zde mapovány příčiny voleb, důvody rezignace zastupitelů, výsledky voleb mimořádných a v neposlední řadě následky, které mají vztah s konáním mimořádných voleb v jednotlivých obcích Ústeckého kraje. S tím přímo souvisí dedukce možnosti zabránění jejich konání skrze náhradníky a zjišťování změn v obecním zastupitelstvu a změn na pozici starosty obce. Práce se nevyhýbá ani současnému volebnímu období, převážně kvůli následkům, a v určitých částech bylo třeba odskočit také do minulosti, protože některé příčiny mají mnohem delší trvání.

Abstract

The bachelor thesis examines early local elections in the Ústí nad Labem region. The thesis aims to quantify the phenomenon of early local elections and to determine their circumstances and impacts. Their occurrence is examined in the last completed electoral period, i.e. between 2018 and 2022. The thesis uses mainly data from the Czech Statistical Office, personal interviews and documents of individual municipalities, which are mainly minutes of municipal council meetings. Using these data, the situation since the 2018 regular elections is described. Within the regular elections, the election results are interpreted and the situation in each municipality is described. Subsequently, the causes of the elections, the reasons for the resignation of councillors, the results of the extraordinary elections and, last but not least, the consequences that are related to the holding of early local elections in the individual municipalities of the Ústí nad Labem Region are mapped. This is directly related to the deduction of the possibility of preventing their holding through substitutes and the identification of changes in the municipal council and changes in the position of the mayor of the municipality. The work does not avoid the current

electoral period, mostly because of the consequences, and in some parts it was necessary to jump to the past as well, because some causes have a much longer duration.

Klíčová slova

Komunální politika, komunální volby, zastupitelstvo obce, obec, nové komunální volby

Keywords

Local politics, local elections, municipal council, municipality, new local elections

Title

Early Local Elections. Case Study of the Ústí Region.

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala všem, díky kterým mohla tato práce vzniknout. V první řadě děkuji zástupcům obcí, za poskytnutí rozhovorů a rad, díky kterým jsem mohla proniknout hlouběji do fungování obcí. Dále bych chtěla poděkovat vedoucímu práce, doktoru Jüptnerovi, kvůli kterému jsem měla motivaci se neustále zlepšovat, a také magistře Soně Krpálkové za její rady a doporučení, díky kterým jsem byla připravena na všechny výzvy, které rozhovory přinesly. V neposlední řadě patří mé poděkování rodině a přátelům za jejich připomínky, jazykovou korekturu a podporu, kterou mi dávali po celou dobu studia. Bez vás by všechno bylo o dost složitější.

Obsah

Úvod	8
Cíle a struktura práce	11
1. Data a metody	13
2. Teoretické a kontextuální ukotvení	18
2.1. Konflikty a konfliktní linie na úrovni obcí	18
2.2. Pozice náhradníků a mimořádné komunální volby	19
2.3 Místní referendum	20
2.4. Konání mimořádných komunálních voleb	22
2.5. Pozice správce obce a mimořádné komunální volby	23
2.6. Informace o mimořádných komunálních volbách v letech 2018–2022 v České republice	24
3. Případová studie Ústeckého kraje	28
3.1. Ústecký kraj	28
3.1.1 Charakteristika Ústeckého kraje	28
3.1.2 Řádné komunální volby 2018	29
3.2. Charakteristika obcí, ve kterých proběhly mimořádné komunální volby	31
3.2.1 Obce s pětičlenným zastupitelstvem obce	33
3.2.2 Obce se sedmičlenným zastupitelstvem obce	34
3.3. Spouštěče mimořádných komunálních voleb	36
3.4. Eliminace rizika konání mimořádných komunálních voleb	40
3.4.1. Role náhradníků	40
3.4.2. Role místního referenda	43
3.5. Období mezi pádem zastupitelstva a mimořádnými volbami	44
3.6. Výsledky mimořádných komunálních voleb	46
3.7. Vliv mimořádných komunálních voleb na obce	49
Závěr	53
Summary	58

Zdroje	60
Legislativní dokumenty	63
Zdroje dat	63
Seznam grafických znázornění	65
Seznam příloh	65

Úvod

Mimořádné komunální volby jsou v České republice poměrně neprozkoumaným fenoménem, navzdory tomu, že už od jejich zavedení ovlivňují chod mnoha obcí napříč všemi kraji. Právě to jsem si sama ověřila, když se v roce 2021 konaly tyto volby v obci, v níž žiji, v Lužicích u Mostu. Rozpad zastupitelstva obce, rozdělení obyvatel, strach z neznámého, pochyby o budoucnosti obce, náhlá politická kampaň, a obrovská nejistota. Přesně s těmito problémy se bylo třeba během velmi krátké doby popasovat tak, aby tím obec i její obyvatelé byli co nejméně zasaženi. Právě situace v mé obci a nemožnost dohledat informace, které by nějakým způsobem přiblížily situaci v jiných obcích, kde k mimořádným volbám došlo, mě přivedly k výběru tématu mé bakalářské práce.

V komunální politice jsou velmi důležité osobní vztahy, a to nejen mezi voliči a volenými, ale také mezi zvolenými zástupci. (Balík, 2009, s. 197; Svoboda, Hudák, Jüptner, 2003) Právě povahové předpoklady, šikovnost a dobré osobní vztahy mohou usnadnit vedení obce práci. (Jüptner, 2004) Pokud mezi sebou zvolení zástupci nemají problémy, tak je pohled na zastupitele zvenčí pozitivnější a mohou tak získat větší důvěru obyvatel obce. Obzvláště, pokud se jedná o více kandidujících subjektů. (Müller, 2015) V menších obcích dochází k tomu, že se voliči a volení zástupci navzájem velmi dobře znají, častokrát v takových případech rozhodují osobní sympatie, nikoliv volební program. Kandidát, který je v obci neznámý, případně nemá příliš dobrou pověst, má o dost menší šanci na úspěch, oproti kandidátovi oblíbenému u obyvatel. (Smolíková, Balík, 2018; Bernard, 2012) Ovšem osobní vztahy mezi voliči a volenými rozhodují hlavně před volbami, k mimořádným volbám vedou právě vztahy mezi zvolenými zástupci, které v mnohých případech nejsou harmonické.

Reprezentace obce i občané obce jsou zvyklí, že funkční období zastupitelstva trvá čtyři roky. Starostové a starostky napříč obcemi se shodují na tom, že tato doba není dostatečná pro rozvoj obce. Mnohdy je podle nich třeba, aby se zastupitelstvo udrželo v podobném složení nebo minimálně v podobném přesvědčení po několik volebních obdobích, aby bylo možné dokončit investice a plány, se kterými se začne během prvních měsíců u moci. I to je jeden z důvodů, proč se starostové snaží obhájit svůj mandát. (Balík, 2010) Mimořádné komunální volby funkční období zastupitelstva zkracují, někdy jen o pár měsíců, někdy dokonce o polovinu či více, čímž mohou obcím přinést mnoho problémů nejen v rámci investic. Některé obce jsou touto situací ovlivněny více a některé méně, vše záleží na konkrétní situaci.

V České republice jsou statistické informace o volbách shromažďovány na serveru *volby.cz*, který spravuje Český statistický úřad.¹ V rámci statistik nelze najít bližší informace o mimořádných komunálních volbách. ČSÚ zde zveřejňuje jednotlivé výsledky voleb, jak řádných, tak i těch mimořádných, ale ne okolnosti k nim vedoucí. Mimo výsledků voleb zde lze najít informace o kandidátech, volební účasti či počtu volených zastupitelů. Díky těmto informacím si lze dohledat proměny zastupitelstev, které mohou být hodnotným ukazatelem nálady v obci. Data ČSÚ jsou hojně využívána v rámci studia komunálních politik, protože nabízí souhrnné výsledky za všechny municipality v České republice. Data se zde, byť v horší kvalitě, dají nalézt až k roku 1990. (Ryšavý, 2017)

V zahraničních studiích nelze najít komplexní informace, které by se zabývaly mimořádnými komunálními volbami. Odborné texty se zaměřují na mimořádné volby konané na národní úrovni, nikoliv té komunální. Vzhledem k tomu, že mezi odborníky existuje shoda na odlišnosti těchto úrovní v České republice, tak takové studie nejsou pro práci relevantní. (Říchová a kol., 2015, str. 171) V souvislosti s komunální politikou se odborníci zaměřují například na velikost zastupitelstev obcí. Velikost zastupitelstva nepochybně s komunální politikou a mimořádnými volbami úzce souvisí. Můžu zmínit například studii „*Is bigger local government better? An evaluation of the case for Australian municipal amalgamation programs*“ od autorů Dollery a Crase (2004). Tato práce řeší velikost zastupitelstev v souvislosti se slučováním obcí v Austrálii, a hlavně se zaměřuje na ekonomické důsledky a souvislosti. Nejedná se o práci přímo spojenou s mimořádnými volbami, ovšem skrze velikost zastupitelstev se zde dá najít nepřímá spojitost. V zahraničí se jen složitě hledají další díla, protože politické systémy se napříč státy liší, například v Německu a v dalších státech do problematiky voleb vstupuje také přímá volba starostů. (Jüptner, Polinec, Švec a kol., 2007, str. 59–77) Zkoumání odborníků se soustředí spíše na předčasné volby starostů, stejně jako polská studie *Early Elections of the Mayor of the City in Poland. Analysis of the Case of Ruda Śląska in 2022* od autorů Myśliwiec, Madej a Tybuchowska-Hartlińska. (2013) Autoři zde souhrnně zmiňují fakta o doplňovacích volbách do zastupitelstva obcí a poté se zaměřují právě na předčasné volby starostů, přičemž mapují hlavně jejich počty a souvislosti s politickými stranami. (Myśliwiec, Madej, Tybuchowska-Hartlińska, 2023)

Narozdíl od mimořádných komunálních voleb jsou v České republice řádné komunální volby poměrně dobře prozkoumaným fenoménem. Zabývají se jimi například

¹ Dále jen ČSÚ.

politologové Balík (2006, 2009 a 2018), Fiala (1994), Bernard (2012) a další. Několik článků je jim věnováno i v rámci odborného časopisu Katedry politologie na Fakultě sociálních věd Univerzity Karlovy, můžu zmínit například Trávníčka (2014) nebo Lebedu (2009). Ovšem příspěvků zabývajících se konkrétně mimořádnými volbami není vůbec mnoho. Mimořádným komunálním volbám není prostor věnován ani v knize *Dvacet let komunálních voleb v ČR* od Balíka, Gongaly a Gregora (2020). Autoři se snažili sumarizovat dosavadní bádání a nabídnout nové pohledy a techniky výzkumu, navzdory tomu jsem zde nenalezla žádnou zmínku o fenoménu mimořádných voleb, které se přímo dotýkají složení zastupitelstva, od kterého se v knize nejvíce odráží. Podobně je na tom také *Studie o volbách do zastupitelstev obcí* (Outlý a Šaradín, 2004), jedná se o dílo, které je napsané krátce po uvedení volebního zákona do zastupitelstev obcí, tudíž zde jsou spíše základní informace a empirické údaje jsou zaměřeny převážně na velká města. V jedné ze svých případových studií: „*Politická a stranická stabilita obecních orgánů 1990–2010. Případová studie okresu Šumperk*“, Balík upozorňuje na to, že zákonná úprava komunálních voleb není ideální a to spojuje s možností konání nových voleb při poklesu počtu zastupitelů, jedná se ovšem jen o krátkou zmínku, která není více rozebrána. (Balík, 2010) Na mimořádné komunální volby částečně navázal také Jakub Hornek, který upozorňuje ve své disertační práci *Zhroucené obce v České republice* na problematiku malých obcí, které mají méně než sto obyvatel. Právě tyto obce mají problém získat dostatečný počet kandidátů pro volby do zastupitelstva obce a hrozí u nich konání mimořádných voleb či jejich úplné zablokování. (Hornek, 2022) Prvním rozsáhlejším příspěvkem o mimořádných komunálních volbách je článek Jaroše a Balíka z roku 2018: *Nové komunální volby v ČR 2002–2017: blokující menšiny?*. V tomto článku jsou shrnuty nové komunální volby, které proběhly v letech 2002 až 2017. Autoři zde oslovovali, v té době současné, starosty obcí a ptali se jich na tři otázky, na základě kterých rozdělili příčiny nových komunálních voleb na čtyři obecné oblasti: faktické, personální, programové nebo jiné. (Jaroš, Balík, 2018) Druhý příspěvek nabídla ve svém článku Soňa Krpálková, která se zaměřila na porovnání legislativy o způsobu konání nových komunálních voleb napříč Evropskými zeměmi. Z tohoto článku vyplývá, že úprava je v České republice oproti jiným evropským zemím poměrně specifická, to i kvůli velkému počtu obcí. (Krpálková, 2020) Na základě dosud zjištěných informací Jaroše a Balíka, se nové komunální volby konají převážně v obcích se sedmi a méně zastupiteli. Z jejich výzkumu za roky 2002–2017 vyplývá, že rizikovější jsou právě sedmičlenná zastupitelstva,

nikoliv pětičlenná, kde k rozpadu potenciálně stačí pouze odchod jednoho zastupitele. V obcích se sedmi zastupiteli bývá rozpad zastupitelstva způsoben tím, že v něm existuje velmi těsná vládnoucí většina. Opoziční menšina mnohdy není s vedením obce spokojena, a to vede k jejímu odstoupení. (Jaroš, Balík, 2018) V současné době probíhá na Fakultě sociálních věd UK výzkum Soni Krpálkové, která se ve své disertační práci zaměřuje na opakované konání nových voleb.

Jak je vidět v přehledu současného stavu poznání, tak odborné texty zaměřující se detailně na jednotlivé obce v českém prostředí chybí. Bakalářskou prací chci přispět právě k tomu, aby se toto prázdné místo v odborné literatuře začalo zaplňovat. Ve svém výzkumu se budu zabývat posledním ukončeným volebním obdobím a tím navážu na zkoumání Jaroše a Balíka, bude se jednat o jedinečnou práci.

Cíle a struktura práce

Cíle této bakalářské práce jsou následující:

- 1) Kvantifikovat a přiblížit fenomén mimořádných komunálních voleb v Ústeckém kraji ve volebním období 2018 až 2022.
- 2) Ověřit okolnosti a dopady rozpadu zastupitelstev na chod jednotlivých obcí.

V práci nepůjde jen o porovnání výsledků řádných a mimořádných voleb, ale přidanou hodnotou bude hlubší a velice konkrétní vhled do situace v jednotlivých obcích v Ústeckém kraji za poslední ukončené volební období. Půjde o zjištění okolností, které k mimořádným volbám vedly, zmapování změn v zastupitelstvu obcí, zjištění toho, jakým způsobem se obce vypořádávaly s problémy a mimo jiné se zaměřím také na to, jestli byly jednotlivé obce ovlivněny konáním mimořádných komunálních voleb do budoucna, pokud ano, tak se pokusím zjistit, jestli pozitivním, neutrálním nebo negativním směrem. Pro naplnění cílů jsem si stanovila následující výzkumné otázky:

- 1) *Jak často se konaly mimořádné volby v Ústeckém kraji v letech 2018 až 2022?*
- 2) *V jak velkých obcích se konaly mimořádné volby v Ústeckém kraji v letech 2018 až 2022?*
- 3) *Jaké byly příčiny mimořádných voleb v Ústeckém kraji v letech 2018 až 2022?*
- 4) *Jak ovlivnily mimořádné volby obce v Ústeckém kraji v letech 2018 až 2022?*
- 5) *Jak změnily mimořádné volby složení zastupitelstva obcí v Ústeckém kraji v letech 2018 až 2022?*

6) *Jaký měly mimořádné volby vliv na volební účast v obcích v Ústeckém kraji v letech 2018 až 2022?*

Po naplnění cílů práce a zodpovězení výzkumných otázek rozšířím poznání o komunální politice směrem, kterému doposud nebylo věnováno příliš pozornosti. Věřím tomu, že tato bakalářská práce může být odrazovým můstkem pro další výzkumy.

V první části práce budou popsány metody a data. Bude zde přiblížen sběr dat a také práce s nimi. Zároveň popíšu výběr vzorku. V rámci teoretického a kontextuálního ukotvení bude popsáno, jak chronologicky dochází k mimořádným volbám² v obecné rovině. Jako první je zde předpoklad, že se v obci objeví konflikt, na který mimořádné volby navazují. V této fázi lze jejich konání ještě zabránit skrze náhradníky nebo v některých případech i místní referendum. Pokud se toto řešení nepovede, dochází k mimořádným komunálním volbám, kde v krajním případě může figurovat také správce obce. Závěrem teoretického a kontextuálního ukotvení jsou základní údaje o mimořádných volbách konaných v letech 2018 až 2022 v České republice. V další části práce je věnován prostor právě Ústeckému kraji a naplnění cílů práce prostřednictvím případové studie, kde se opět budu držet chronologie, která mapuje konání mimořádných komunálních voleb, pro pochopení souvislostí jsou zde první popsány příčiny voleb a až na ně navazuje kapitola o možnostech zabránění jejich konání.

² Jedná se převážně o volby nové, které se konají nejvíce, jak se potvrdí v další části práce.

1. Data a metody³

Pro tuto práci je vhodným výzkumným designem případová studie. Případové studie jsou nejčastěji voleny autory v rámci prací, které se týkají komunální politiky. Často byly voleny i již několikrát zmiňovaným politologem Stanislavem Balíkem. Předmětem výzkumu v rámci případové studie je obecný fenomén, který bude zkoumán. V mém případě se jedná o fenomén mimořádných komunálních voleb. Případem se v tomto kontextu rozumí Ústecký kraj. V práci se budu zabývat ohraničeným obdobím, které dosud nebylo zkoumáno, a to volebním obdobím 2018 až 2022. (Beneš, Drulák, 2019, str. 85-86)

Jako zkoumaný vzorek jsem si zvolila všechny obce, v nichž se v letech 2018 až 2022 udály mimořádné komunální volby. Jedná se celkem o 14 obcí, v každé z nich proběhly volby nové, v některých se tak stalo dokonce opakovaně.

Tabulka 1: Přehled obcí, ve kterých se konaly mimořádné komunální volby

Název obce	Okres	Počet zastupitelů	Datum konání
Újezdeček	Teplice	7	16.03.2019 14.09.2019
Chuderov	Ústí nad Labem	7	14.12.2019
Bynovec	Děčín	7	12.12.2020
Černovice	Chomutov	7	16.03.2019
Všehrady	Chomutov	5	16.03.2019
Hora Svatého Šebestiána	Chomutov	7	16.03.2019
Žíželice	Louny	7	15.06.2019
Opočno	Louny	5	14.03.2020
Skršín	Most	7	30.03.2019
Lužice	Most	7	11.11.2021
Dlažkovice	Litoměřice	7	19.09.2020
Vražkov	Litoměřice	7	12. 12. 2020 19. 6. 2021
Lhotka nad Labem	Litoměřice	7	16.03.2019
Malíč	Litoměřice	5	18.09.2021

Zdroj: autorka na základě dat ČSÚ

³ Tato kapitola vychází z velké části z Projektu bakalářské práce, v rámci kterého jsem výzkumu dávala směr, tato kapitola je doplněna o reálné problémy a posun, který byl při psaní práce zaznamenán. Některé části jsou oproti projektu popsány blíže a doplněny.

Ústecký kraj je vybrán proto, že pro bakalářskou práci je vhodnější se zaměřit na větší celek než jen jednu obec. Dalším důvodem je to, že z kraje pocházím, tudíž je pro mne získávání dat dostupnější. Zároveň se také jedná o kraj, kde se v posledním ukončeném volebním období konaly mimořádné komunální volby téměř nejčastěji, tím pádem v tomto kraji získám hodnotná data.

V práci budou využity prvky kvalitativního i kvantitativního výzkumu. Kvantitativní výzkum bude zastoupen statistickým popisem výsledků řádných a mimořádných voleb a také jejich komparací. Kvalitativním přístupem budou popsány jednotlivé obce a vysvětleny okolnosti a dopady mimořádných voleb. Účelem výzkumu bude popis, jedná se o převážně popisný výzkum, který odpoví na otázky: kolik mimořádných voleb bylo, kdo se jich účastnil a jak proběhly? Tudíž splní základní charakteristiku popisného výzkumu dle Hendla (2016). Na základě toho, že budou použity prvky kvalitativního i kvantitativního výzkumu, se bude jednat o výzkum smíšený. Z jiného pohledu lze v této případové studii spatřovat prvky *explanatorní* a *deskriptivní* případové studie. Deskriptivní část spočívá v pokusu o zachycení a popisu případu a explanatorní v poskytnutí přehledu o tom, co zapříčinilo jev zkoumaných ve studii. (Christina, 2019, str. 101)

V rámci kvantitativní části práce budu pracovat převážně s daty ČSÚ, který shromažďuje volební výsledky jednotlivých obcí. Tyto informace naleznou na serveru *volby.cz*, získám zde údaje o řádných komunálních volbách v roce 2018 a také všech mimořádných komunálních volbách v daném období. Tyto výsledky mezi sebou budu porovnávat – důležitou proměnnou je zde volební účast, díky které budu moci určit náladu, která v obci panovala a také to, jestli se díky konání mimořádných voleb občané mobilizovali. Dále zjistím podrobnosti o kandidujících subjektech, rozdělovaném počtu mandátů i kandidátech samotných. Díky těmto informacím získám vzhled do jednotlivých obcí a také přehled o změnách, které v obci nastaly. Dalším druhem kvantitativních dat jsou údaje o kandidátech, o které jsem požádala pracovníky ČSÚ, konkrétně se jedná o informace o jejich dosaženém vzdělání a zaměstnání. Kvantitativním výzkumem získám také velikostní kategorie obcí, které budu odvozovat podle počtu zastupitelů i počtu obyvatel obce. Data získaná tímto výzkumem budou analyzována skrze *Microsoft Excel*, díky němuž budu moci interpretovat data pomocí grafů a tabulek.

Pro získání podrobnějších informací o mimořádných komunálních volbách je třeba použít prvky kvalitativního výzkumu. V rámci něj se bude jednat o práci s dokumenty

jednotlivých obcí a interpretaci provedených rozhovorů.⁴ V rámci práce s dokumenty se budu soustředit na zápisy ze zasedání zastupitelstev jednotlivých obcí. Díky nim získám vhled do základního fungování zastupitelstev obce a do jejich bližších vztahů. Tyto informace nelze zjistit na webu *volby.cz*, protože povolební jednání ČSÚ neviduje, proto je třeba se obrátit na konkrétní obce. Většina obcí má v současnosti elektronickou úřední desku, na níž se dají zápisy z jednání zastupitelstev najít. Ve vybraném vzorku se tak dají dohledat veškeré potřebné dokumenty. V některých případech byla práce s weby jednotlivých obcí složitější, protože jejich uživatelské rozhraní není příliš přizpůsobivé. V případě, že zde nebyly zveřejněny potřebné zápisy, tak jsem žádala starosty o jejich zaslání přes e-mail. Seznam použitých zápisů/usnesení, je k dispozici v příloze č. 3, stejně jako jejich označení použité v práci. Klíčovým zdrojem pro tuto práci jsou osobní rozhovory, jen díky nim lze naplnit druhý cíl práce. Rozhovory byly uskutečňovány podle předem vytvořeného scénáře. Scénář pro rozhovor byl z velké části převzat z výzkumu Mgr. Soni Krpákové⁵, která se ve své disertační práci zaměřuje na opakované konání nových voleb. Pro potřeby této bakalářské práce byly některé otázky oproti jejím upraveny či smazány. Scénář pro můj rozhovor je použit s jejím výslovným souhlasem. Rozhovor je rozdělen na jednotlivá témata, ke kterým se respondenti postupně vyjadřovali. Respondenty byli současní starostové a starostky jednotlivých obcí. V jednom případě došlo k oslovení místostarosty obce. Seznam všech respondentů i jejich označení použité v práci jsou dostupná v příloze č. 4. Respondentům byly rozdány informované souhlasy ovšem i navzdory tomu nesouhlasil žádný z nich s nahráváním rozhovoru. V práci budou analyzovány odpovědi respondentů a poznámky, které jsem si během rozhovorů vytvořila. Rozhovory byly prováděny od září roku 2023 do ledna 2024. Délka rozhovorů se lišila napříč obcemi. Obecně trvaly rozhovory od 30 minut do 100 minut. Ve dvou případech došlo k tomu, že odpovědi byly zaslány přes e-mail, kvůli časovým důvodům starostů, zde došlo k následné spolupráci pro pochopení souvislostí. Jednotliví starostové byli nejprve oslovováni skrze emailové adresy, pokud neodpověděli, tak jsem uskutečňovala telefonické rozhovory, na základě kterých jsme se domluvili na osobní schůzce. Většina starostů nabídla další spolupráci při psaní bakalářské práce, která byla několikrát využita při postupu výzkumem. Pro jednoduchost citování rozhovorů a informací z dokumentů

⁴ Původně jsem měla v plánu pracovat také s mediálními články, ale ty nakonec nebyly potřeba, protože informace z nich se shodovaly s provedenými rozhovory, tudíž nebylo třeba je používat jako zdroj dat v této práci.

⁵ Scénář k rozhovoru je dostupný v Příloze č. 1 této bakalářské práce.

jsem si určila jejich zkratkovitá označení, která jsou dostupná v příloze 3 a 4, tato označení jsou u informací v práci uvedena v hranatých závorkách.

Navzdory velké snaze se mi nepodařilo získat informace od jednoho respondenta, jedná se o starostu obce Opočno. Postupovala jsem stejně, jako u ostatních respondentů. Jako první jsem panu starostovi napsala e-mail s představením práce a žádostí o rozhovor. Už v této chvíli jsem byla z časových důvodů odmítnuta. Na starostu jsem se poté obrátila s prosbou o kontakt na některého ze zastupitelů obce. Pan starosta mi neodpověděl na žádnou z následujících zpráv, ani mi nezvedal telefonní hovory. Na stránkách obce Opočno se mi podařilo nalézt jména současných zastupitelů obce, ovšem nebyly zde žádné kontaktní informace. Pokusila jsem se je nalézt na sociálních sítích, u dvou z nich se mi to podařilo, na zprávu s prosbou o rozhovor mi ale žádný z nich neodpověděl. Ani po tomto nezdaru jsem se nevzdala a skrze sociální sítě jsem oslovila několik obyvatel, kteří měli na svých sítích zmínku o životě v obci. Ani jeden z občanů mi neodpověděl. Poté se mi podařilo nalézt obecní hospodu, pan majitel byl velmi vstřícný, ale po několika hovorech i tato spolupráce selhala. Mou poslední možností bylo požádání známého, který má blízký vztah s jedním z obyvatel obce Opočno. I tento člověk odmítl jakkoliv reagovat na to, co se v obci stalo. Kvůli časové tísní i veškerým využitým prostředkům jsem nucena obec z části práce vynechat. V práci budou popsány výsledky jejich řádných i mimořádných voleb, díky tomu se pokusím vysvětlit i dopady na obec, případně důvody, které vedly k mimořádným volbám. Bude se jednat jen o mé domněnky, nikoliv ověřená fakta.

Kvantitativní část práce se prolíná s částí kvalitativní, to i kvůli tomu, že data byla používána v průběhu psaní jako celek. V první řadě bylo třeba najít obce, ve kterých se mimořádné komunální volby konaly a zjistit jejich volební výsledky, pro snadnější orientaci jsem si tato data vložila do dokumentu, ke kterému jsem se během práce vracela, měla jsem zde veškeré statistické údaje o obcích, které jsem v práci použila. Náročnější byla práce s rozhovory. Po realizaci každého rozhovoru jsem si vytvořila další dokumenty, kde jsem si vlastními slovy shrnula situaci v jednotlivých obcích a také jsem si i sem vložila volební výsledky. Při analýze jsem používala jak tyto dokumenty, tak i poznámky vytvořené při rozhovorech. Použila jsem tematickou analýzu, kdy jsem v datech postupně hledala odpovědi na výzkumné otázky. Rozhovory byly přehledné, protože otázky byly už předem rozdělené na jednotlivá témata. Někdy se stávalo, že starostové obce mluvili o tématech průběžně, proto bylo třeba se nespolehat jen na oficiální strukturu rozhovoru, ale bylo třeba procházet všechny poznámky. Na každou výzkumnou otázku jsem si

vytvořila soubor v excelu, kde jsem si ke každé obci psala odpověď – někdy se jednalo o několik odpovědí na otázky, které jsem si určovala postupně, podle pročitání poznámek (například u příčin rozpadu zastupitelstva jsem hledala počet rezignujících zastupitelů, atmosféru mezi zastupiteli, prvotní zmínky o možnosti rozpadu zastupitelstva a podobně). Jednalo se o poznámky, které mi pomohly se více zorientovat v tématu a v situaci v jednotlivých obcích. Hledání odpovědí na výzkumné otázky tak bylo snazší. Tento způsob analýzy dat mi pomohl také s porovnáváním situace napříč obcemi a jejich kategorizováním podle zjištění.

V rámci diskuze validity a limitů práce bylo třeba uvážit, že na zjištění budou mít vliv osoby přímo dotčené mimořádnými komunálními volbami. Z toho důvodu bylo třeba podat otázky tak, aby odpovědi byly co nejméně subjektivní. Vzhledem k tomu, že příčiny a dopady mimořádných komunálních voleb nelze ověřit jinak než osobní návštěvou či rozhovorem, tak už je nyní jasné, že osobnímu zaujetí aktérů se nelze plně vyhnout. Zvlášť část týkající se následků pro obce odráží postoj současných starostů. Scénář k rozhovoru je velmi detailně prodiskutovaný se Soňou Krpálkovou i Petrem Jüptnerem. Závěry, které vzniknou v práci, se budou vztahovat na předem vymezený případ, Ústecký kraj, výsledky nebudou zobecnitelné na celou Českou republiku. Lze předpokládat, že situace napříč kraji může být podobná, proto by výstupy z práce mohly být relevantní pro porovnání situace v krajích, případně v celé republice.

V rámci etických rizik bylo třeba se v práci zaměřit primárně na citaci zdrojů a získání informovaných souhlasů od respondentů. V práci budou zmíněny pouze funkce jednotlivých respondentů. Dále je třeba upozornit na podobnost mého scénáře se scénářem Soni Krpákové, aby nedošlo k obvinění z plagiátorství ani na jedné straně. S jinými etickými problémy jsem se během výzkumu nesečkala.

V bakalářské práci jsou používané termíny související s komunálními volbami, které je třeba rozlišovat. Často budu používat pojem **řádné komunální volby**, jedná se o volby konané v celé České republice jednou za čtyři roky, jejich konání je jednotné pro všechny obce. Poté používám termín **mimořádné komunální volby**, což je zde používáno jakožto nadřazená skupina typům voleb, které nejsou konané v řádném termínu. V rámci Případové studie Ústeckého kraje používám tento termín zároveň jako **synonymum pro volby nové**⁶, protože v kraji jiný typ těchto voleb neproběhl.

⁶ Jeden z typů mimořádných komunálních voleb popsanych níže.

2. Teoretické a kontextuální ukotvení

2.1. Konflikty a konfliktní linie na úrovni obcí

Mimořádné komunální volby, obzvláště volby nové, bývají následkem nepokojů v obci. V české politologii se pro konfliktní linie, štěpení nebo rozpory ujal termín *cleavages*. Ten představuje konflikt dvou nebo více protichůdných zájmů ve společnosti. Okolo nich poté mohou vznikat politické zájmy, které je zastupují na politické scéně. Dle této definice se o konfliktní linii dá hovořit jen v případě, kdy tento rozpor přeroste v otevřený konflikt. (Čmejrek, Bubeníček, Čopík, 2010, str. 126)

Česká republika je velice specifická svým vysokým počtem malých obcí. Komunální politika zde nenabízí mnoho prostoru pro to, aby zde byly ideologické spory v tak malých municipalitách. Odborníci se shodují na tom, že menší obce znamenají menší prostor pro vznik politických rozporů, které souvisejí s ideologickým nastavením. Ovšem oproti tomu v těchto obcích lze nacházet spory hlavně v osobních vztazích politických subjektů. (Čmejrek, Bubeníček, Čopík, 2010, str. 125)

Balík identifikoval celkem jedenáct potenciálních rozporů, které lze v komunální politice pozorovat. Každý z nich je jinak závažný a nachází se v různých obcích. Tyto rozpory autor zařadil do šesti identifikovaných *cleavages*, které souvisí s místní úrovní: rozvojový rozpor, rozpor původu, geografický rozpor, spolkový rozpor, rozpor občan vs. obce, rozpor o rozsah funkcí obce. Další čtyři jsou odvozené z úrovně národní: náboženský rozpor, práce vs. kapitál, postmateriální rozpor a rozpor ve vztahu ke starému režimu. Posledním je genderový rozpor, který se vymyká původnímu konceptu *cleavages*, ale řadit ho lze spíše do úrovně národní. Ne každé takové štěpení ovšem plní charakteristiku otevřeného konfliktu, aby se z něj stala konfliktní linie. (Balík, 2016)

Jedním z nejčastějších štěpení je rozvojový rozpor. Ten je obzvláště v malých obcích a souvisí s debatami o zvětšování obce – má se povolit výstavba nových domů, má obec tuto výstavbu podporovat anebo se nemá stavět vůbec? Názory na tuto problematiku se velmi liší. Podobný charakter má také rozpor původu, který může s rozvojovým rozporem z určitého pohledu souviset. Je také označován za spor starousedlíků a nově přistěhovalých. Starousedlíci si často kladou na obec větší práva než nově přistěhovalí a svůj názor nadřazují tomu jejich, a to právě i v případě rozvoje obce. S rozporem geografickým se setkáváme v obcích, kde je více sídelních jednotek, které bývaly samostatnými obcemi, tyto problémy jsou typičtější pro větší obce. V některých obcích

jsou *cleavages* podmíněné rozdílnými spolkovými zájmy nebo prioritami, jestli má přednost společenství nebo zájmy jednotlivce, popřípadě jaký by měl být rozsah funkcí obce. (Balík, 2016)

Na konflikty lze také pohlédnout tak, jestli mají osobní charakter. Jedním z častých konfliktů je již zmiňovaný budoucí rozvoj obce. Tento konflikt bývá ovšem obvykle jednorázový v souvislosti s určitými projekty či kauzami. Tento typ konfliktů nelze v přesné definici považovat za konfliktní linii. O konfliktní linii by se jednalo v takovém případě, kdy je konfrontace o vizi obce spojena s osobnostmi nebo stranami. Tyto osobnosti pak mnohdy přecházejí skrze stranický systém a konflikty tak pokračují. (Čmejrek, Bubeníček, Čopík, 2010, str. 126) Jiným případem konfliktu, který přímo nemá osobní charakter, může být také kompetenční spor, tento typ sporu nastává obvykle v obcích, v nichž je volena rada obce nebo pokud zde jsou silně rozdělené síly koaličních stran a opozice. Jedná se o větší obce, které mají alespoň patnáct obecních zastupitelů. (Balík, 2009, s. 217)

Charaktery konfliktů na lokální úrovni se odhalují velmi složitě. Obvykle se nejedná o dlouhodobé problémy. Bohužel ve spoustě případech je řešením těchto osobních sporů mezi jednotlivými zastupiteli konání nových komunálních voleb, obzvlášť, pokud se jedná o konflikty mezi velmi těsnou vládnoucí většinou a nespokojenou menšinou, která bývá většinou při hlasování utlačována. (Krpálková, 2020) Pokud se v obcích jedná o konflikty s dlouhodobým charakterem, tak obce často ztrácejí přehled v tom, kdy jejich konflikt započal. V některých obcích se může jednat o problém, který přetrvává několik desítek let. (Bubeníček, Kubálek, 2010) I zde je možným řešením tohoto konfliktu právě konání mimořádných komunálních voleb.

2.2. Pozice náhradníků a mimořádné komunální volby

Volby v České republice jsou upraveny zákonem č. 491/2001 Sb. zákon o volbách do zastupitelstev obcí a o změně některých zákonů. V něm je upraveno konání jak řádných, tak i mimořádných komunálních voleb. Jednou z možností, jak předejít mimořádným volbám, je dostatečný počet kandidátů ve volbách do zastupitelstva obcí. Jak bude blíže popsáno v následujících kapitolách, tak nové volby se konají při poklesu počtu zastupitelů pod pět nebo při poklesu zastupitelů o polovinu. (Zákon č. 491/2001 Sb.) Pokud by v takovém případě nastoupil náhradník na místo odstupujícího zastupitele, mohlo by se teoreticky konání nových voleb předejít.

V současné právní úpravě o konání komunálních voleb mají malé obce jednu zvláštní výjimku. V obcích, kde se volí sedm a méně členů zastupitelstva, mohou kandidující strany uvést na kandidátní listině až o třetinu více kandidátů, než je volených zastupitelů. Pokud se v obcích volí pět zastupitelů, mohou uvést až šest kandidátů, při volbě sedmi zastupitelů mohou strany uvést kandidátů devět. Tito kandidáti, v případě odstoupení některého ze zastupitelů, mohou nastoupit na jejich místo. (Balík, 2009, s. 90) Náhradníkem se stanou ti kandidáti, kteří neobdrželi mandát. V případě, že strana neobdrží žádný mandát, tak se náhradníkem nestává nikdo z dané strany. (Zákon 491/2001 Sb.)

Náhradník nastupuje pouze za kandidáta ze své kandidátní listiny v uspořádání, jaké měla kandidátní listina při jejím podání, předtím je třeba ještě zohlednit, zdali některý z náhradníků nezískal o 10 % více hlasů, než je stanovený průměr strany. Znamená to tedy to, že rozhodující je počet hlasů a poté pořadí na kandidátní listině. Zastupitelem se náhradník stane po dni, kdy došlo k zániku mandátu odstupujícího zastupitele. (Zákon 491/2001 Sb.) Pokud náhradník není, tak mandát zůstane do konce volebního období neobsazen, může tak dojít k tomu, že obec bude mít sudý počet zastupitelů.

V praxi se obce setkávají s tím, že pokud odstupuje menšina zastupitelů kvůli nějakému sporu, tak náhradníci se své funkce vzdávají také. Starostové či starostky se v takovém případě snaží náhradníky přesvědčit, aby se funkce nevzdávali. Častokrát stačí, aby vedení obce získalo na svou stranu jednoho náhradníka a nové volby se tak konat nemusí. Mnohdy se to ovšem nepovede a je třeba, aby došlo ke konání nových komunálních voleb. (Jaroš a Balík, 2018)

2.3 Místní referendum

Druhým způsobem pro zabránění mimořádných voleb může být například místní referendum, které je jedním ze způsobů občanské participace. Občanská participace v České republice není tak rozšířena jako ve skandinávských zemích, občané mají možnost participovat ve volbách, určitých typech organizací nebo třeba právě skrze účast v obecním referendu. (Ryšavý, Fiedor, 2023, str. 147–149) Místní referendum slouží k tomu, aby se občané mohli podílet na věcech, které patří do samostatné působnosti obce, je to zákonem stanovený postup, díky kterému se občané přímo podílejí na vládnutí skrze odpověď na předem stanovenou otázku. Existuje pohled, který rozlišuje dva typy místních referend, a to referendum *ratifikační* a *konzultativní*. Rozhodnutí v referendu konzultativním není přímo závazné, ale je třeba se jeho výsledků držet při jednání s dalšími orgány, v tomto

typu referenda se totiž nerozhoduje o věcech spadajících do samostatné působnosti obce, ale slouží ke zjištění stanoviska obce jakožto dotčeného subjektu, například při řešení územně plánovací dokumentace sousední obce. Ratifikační referendum rozhoduje právě o věcech spadajících do samostatné působnosti obce. (Svoboda, 2010)

Konání místního referenda má určité podmínky a jsou případy kdy ho vyhlásit nelze. Místní referendum by například nepomohlo v obcích, kde je nesouhlas s vedením obce, protože místním referendem nelze odvolat starostu obce (Zákon č. 22/2004). Na konání místního referenda se musí usnést zastupitelstvo obce buď na základě vlastní vůle, nebo může být navrženo přípravným výborem. V případech, kdy chce místní referendum vyvolat v obci menšina ve snaze nerezignovat na své funkce se tak musí spolehnout pouze na podporu občanů obce. Zákonem jsou stanovené podrobné podmínky především pro vyhlášení referenda iniciativou přípravného výboru. Pro konání referenda je třeba získat dostatečnou podporu pro jeho konání od osob oprávněných v referendu hlasovat, jedná se o procentní podporu, která se liší podle počtu obyvatel, v obcích do 3000 obyvatel se jedná o 30 % oprávněných osob. Pokud je referendum vyhlášeno, tak k tomu, aby bylo rozhodnutí platné je třeba, aby se místního referenda zúčastnilo alespoň 35 % oprávněných osob. (Burešová, Balík, 2019) K tomu, aby se referendum stalo závazným, je třeba, aby pro rozhodnutí hlasovala nadpoloviční většina oprávněných osob, které se referenda zúčastnili a zároveň 25 % oprávněných osob žijících v obci. (Zákon č. 22/2004 Sb.) Zkoumání Balíka a Burešové (2019) ukazuje, že konání místních referend je nejčastěji vyvoláno zastupitelstvem obce, a to až v 60 % případů. Část z nich tvoří případy, kdy zastupitelstvo rozhoduje o konání referenda na základě žádosti občanů obce nebo zájmové organizace. Zastupitelé nejčastěji volí referenda v otázkách týkajících se územního rozvoje obce, dalším častým důvodem konání místního referenda je rozdělení obce nebo odpadové hospodářství. Pokud je iniciátorem zájmová organizace, tak zde převažují ekologická témata nebo téma zákazu provozování hracích a výherních automatů. (Burešová a Balík, 2019) Místní referendum se tak v některých obcích stává nástrojem řešení problémů. Ukazuje se, že v menších obcích jsou místní referenda efektivnější, protože nabízí více prostoru pro zapojení občanů a je jednodušší najít otázky, které se budou pokládat, ve větších se hůř hledá shoda. (Rigel, 2008)

2.4. Konání mimořádných komunálních voleb

Legislativní úprava nepracuje s termínem „*mimořádné komunální volby*“. Volby konané mimo řádný termín jsou v zákoně pojmenovány jako: nové volby, dodatečné volby, opakované volby nebo opakované hlasování.

Pokud nedošlo ke zvolení zastupitelstva obce z toho důvodu, že soud shledal oprávněným návrh na neplatnost hlasování či neplatnost voleb, tak se konají volby opakované. Nastane-li situace, že ke zvolení zastupitelstva obce nedošlo z důvodu nekonání voleb kvůli nedostatečnému počtu kandidátů, konají se volby dodatečné. Opakované hlasování je vyhlášeno, pokud okrsková volební komise neodevzdá zápis o průběhu a výsledku hlasování nebo pokud o jeho konání rozhodne soud. Rozdíl mezi opakovaným hlasováním a opakovanými volbami je v tom, že opakované hlasování probíhá na stejných kandidátních listinách jako volby předchozí. (Zákon č. 491/2001 Sb.)

Nové volby se konají z více důvodů. Často je tomu tak, pokud se počet zastupitelů obce sníží pod hranici pěti a nejsou náhradníci na tuto pozici, dále pokud se počet členů zastupitelstva obce sníží o více než polovinu oproti určenému počtu a nejsou k dispozici náhradníci. V neposlední řadě může k novým volbám dojít, pokud dojde ke vzniku nové obce, nové městské části nebo městského obvodu. Zákon také mluví o tom, že k novým volbám může dojít, pokud dojde k rozpuštění zastupitelstva obce podle zvláštního právního předpisu upraveného v zákoně 128/2000 Sb. zákon o obcích. (Zákon č. 491/2001 Sb.) K rozpuštění zastupitelstva Ministerstvem vnitra může dojít, pokud se zastupitelstvo obce nesejde po dobu šesti měsíců tak, aby bylo schopné se usnášet. To znamená, že se nesešla nadpoloviční většina zastupitelů obce. (Zákon č. 128/2000 Sb.) Nové volby nejsou konány během posledních šesti měsíců před skončením volebního období zastupitelstva.

Volby konané mimo řádný termín se oproti těm řádným konají pouze jeden den, v sobotu od 7:00 do 22:00. V rámci těchto voleb jsou zastupitelé voleni pouze na část volebního období, nikoliv na celé čtyři roky. (Zákon 491/2001 Sb.) Termín komunálních voleb je tedy stálý. Zároveň jsou veškeré výdaje spojené jak s volbami řádnými, tak i těmi mimořádnými hrazeny ze státního rozpočtu. Před zákonnou úpravou z roku 2001 tomu tak nebylo a obce si musely hradit výdaje na volby mimořádné z vlastního rozpočtu. (Balík, 2009, s. 108)

V dřívějších letech se lišily také podmínky pro konání mimořádných voleb. Současná právní úprava voleb konaných mimo řádný termín změkčila pravidla z volebního zákona platného předtím. Tehdy se nové komunální volby konaly už, pokud klesl počet

zastupitelů pod dvě třetiny. Současná právní úprava omezila konání nových voleb ve velkých městech. Ovšem žádným způsobem nevyřešila problémy v malých obcích, kterým hrozí konání nových voleb už při ztrátě jednoho zastupitele, pokud mají jen pět členů. (Balík, 2009, s. 107) Vzhledem ke struktuře obcí v České republice, kde tvoří téměř 50 % ty se sedmi a méně členy zastupitelstva, jsou tyto obce značně znevýhodněné. Starostům nestačí získání pouze poloviny zastupitelstva na svou stranu, ale v pětičlenných zastupitelstvech je třeba, aby získali zastupitele všechny, v sedmičlenných jich potřebují pro klidnější vládnutí alespoň pět, což je 70 % zastupitelů. Pokud se jim to nepovede, tak taková obec může být teoreticky ohrožena konáním nových komunálních voleb. Současná legislativní úprava mezi obcemi způsobuje značnou nerovnost. (Krpálková, 2020) Česká republika je ve své úpravě voleb do zastupitelstva obcí poměrně specifická. Problémy nejsou jen v části týkající se mimořádných voleb. Občané systému komunálních voleb často vůbec nerozumí a mají problém s pochopením toho, jak bude nakládáno s jejich hlasy. Nepochopení principu hlasování může znatelně ovlivnit i výsledky voleb. Můžeme zde spatřovat nesrovnalosti také s interpretací voleb, hlavně celostátních výsledků, které mohou být velmi zavádějící. (Lebeda, 2009)

2.5. Pozice správce obce a mimořádné komunální volby

Správce obce není obecním orgánem, ovšem v případě, že se obec ocitne bez usnášeníschopného zastupitelstva, může převzít část působnosti zastupitelstva obce, rady či starosty obce. Správcem obce bývá jmenován zaměstnanec z Ministerstva vnitra. (Balík, 2009, s. 79-80) Proto, aby byl jmenován do funkce správce obce, musí nastat určité okolnosti. Stane se tak, pokud se v obci neuskuteční volby do zastupitelstva obcí, a to pro nedostatek kandidátů, dále pokud zanikne mandát všem členům zastupitelstva a na jejich místo nenastoupí náhradníci nebo pokud dojde ke sloučení obcí nebo oddělení části obce. (Zákon č. 128/2000 Sb.) Všechny tyto situace obvykle vedou k novým volbám. Ovšem není pravidlem, že konání nových voleb znamená v obcích automaticky přítomnost správce obce. V období mezi pádem zastupitelstva a novými volbami může a obvykle i vládne, dosavadní starosta obce, obvykle i s částí zastupitelů, kteří se svého mandátu nezřekli.

Správce má jmenovitě vymezené pravomoci, které slouží pouze k zabezpečení minimálního fungování obce v samostatné působnosti, jeho působení se nevztahuje na působnost přenesenou. Před účinností novely zákona o obcích z roku 2008 se věnoval i působnosti přenesené. Tato úprava měla za cíl správce obce posílit a zajistit tak to, aby

lépe plnil svoji funkci a jeho působení v obci nebylo tak znatelné. (Sněmovní tisk 519, 2008) Ovšem i navzdory tomuto pokusu o zlepšení nepřináší správce obce žádné benefity pro obce. Může například schvalovat rozpočet obce, závěrečný účet obce a také účetní závěrku. Dále přejímá pravomoci rady a starosty. (Zákon č. 128/2000 Sb.) Na základě zákonného vymezení lze říci, že jeho funkce má čistě udržovací charakter, nemůže zásadním způsobem disponovat s majetkem obce, sjednávat smlouvy ani jinak rozhodovat o krocích, které by vedly k rozvoji obce. Obec, kterou má na starost správce, stagnuje a nerozvíjí se. V krátkodobém horizontu to nemusí být příliš velký problém, ale při tom dlouhodobém se obec může dostat do vážných problémů. Zákodárci nechťejí institut správce výrazně měnit, jeho cílem není plně nahradit samosprávné orgány, současné nastavení mnohdy bývá pro obce „strašákem“ a vede je to k tomu vyřešit problémy jinak. (Sněmovní tisk 519, 2008)

Výkon správce obce je časově omezený, jeho funkce zaniká dnem, kdy se koná ustavující zasedání zastupitelstva obce nebo zvolením starosty. Při ukončení své funkce musí správce podat zprávu o hospodaření obce, pokud se obec domnívá, že hospodařením způsobil správce škodu, může tento problém řešit soudní cestou. (Balík, 2009, s. 80)

Mezi lety 2006 až 2018 došlo k dosazení správce obce v 96 případech. Nejčastějším důvodem bylo neuskutečnění voleb, dalšími důvody byl zánik mandátů zastupitelů obce, vznik nové obce nebo nezvolení starosty obce. V tomto období se vyskytoval správce obce nejčastěji v obcích do 500 obyvatel. Nevětší obec, ve které byl správce obce potřeba měla mezi 2000 až 2249 obyvateli. V obcích, které mají více než 1000 obyvatel se vyskytoval v tomto období jen osmkrát, opět zde vidíme ohrožení spíše malých obcí, nikoliv těch větších. (Hornek, 2022)

2.6. Informace o mimořádných komunálních volbách v letech 2018–2022 v České republice

Ve zkoumaném období se konaly mimořádné volby ve všech krajích. Počet různých typů voleb je ovšem odlišný. V tabulce č. 2 je vidět, že nejvíce se konaly volby nové. Volby nové jsou jediné, které se nekonají jako bezprostřední reakce na volby řádné, tudíž je jejich vyšší počet pravděpodobný. Jako reakce na volby řádné se nekonají pouze z pohledu zákonného, v následujících kapitolách se pokusím ukázat, že to není tak jednoznačné.

Dodatečné volby, které se konaly v sedmnácti obcích, byly pro jedenáct z nich první, které se u nich kdy konaly mimo řádný termín. Ostatní obce měly zkušenost s jiným typem mimořádných voleb nebo právě volbami dodatečnými. (Krpálková, 2022)

Volby opakované se sice konaly jen v jedné obci, ale byly v ní vyhlášeny dokonce třikrát: 30. března 2019, 14. září 2019 a 14. prosince 2019. Dvakrát bylo jejich konání odloženo usnesením Ústavního soudu. Opakované hlasování se konalo v daném volebním období dvakrát. V jednom případě bylo vyhlášeno v celé obci, podruhé v jednom z volebních okrsků, kde došlo k pochybení okrskové volební komise. (Krpálková, 2022)

Tabulka 2: Počet mimořádných komunálních voleb v letech 2018–2022

Typ mimořádných voleb	Počet obcí
Opakované hlasování	2
Dodatečné volby	17
Opakované volby	1
Nové volby	115

Zdroj: autorka na základě volby.cz

Oproti poměrně nízkému počtu jiných typů voleb konaných mimo řádný termín jsou nové volby právě ty, které se konaly v každém roce. Výjimku tvoří rok 2018, v němž se v říjnu konaly volby řádné, tudíž pro konání voleb nových nebyl časový prostor. V některých obcích proběhly nové volby dokonce vícekrát, jak je vidět na obrázku č. 1. Rekord drží obec Kněžičky, v níž se nové volby konaly hned třikrát. Ve většině obcí došlo k jejich konání jednou nebo maximálně dvakrát. Dvakrát se nové volby konaly v mnoha obcích, dvě z nich se nacházejí ve zkoumaném vzorku v Ústeckém kraji. Nejvíce se nové volby konaly právě v kraji Ústeckém a také v kraji Středočeském. Naopak nejméně se nové volby konaly v Praze, v níž proběhly jen jednou. (Krpálková, 2022)

Obrázek 1: Mapa mimořádných komunálních voleb v letech 2018 - 2022

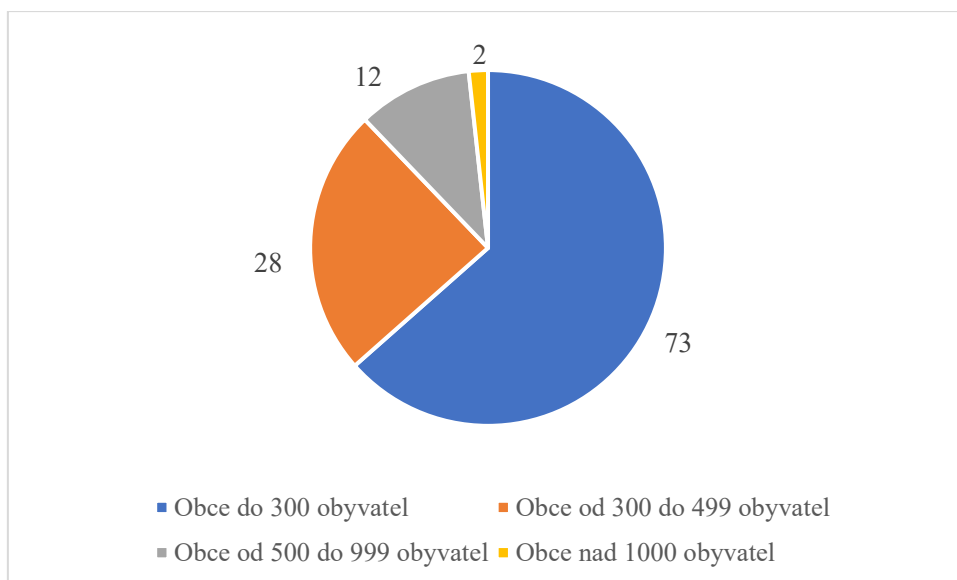
Zdroj: ČSÚ, 2022

Celkové výsledky mimořádných komunálních voleb se příliš neliší od těch řádných. I v těchto mají převahu nezávislí kandidáti a sdružení nezávislých kandidátů. Ve volbách dodatečných získala sdružení nezávislých kandidátů přes 84 % mandátů a více než 78 % hlasů. To je dáno i počtem kandidátů, za sdružení nezávislých kandidátů kandidovalo 204 lidí, nezávisle 38 a v politických stranách jen 14. (Krpálková, 2022)

Volby opakované, které se konaly v jedné obci, ovšem ovládly politické strany. Kandidovaly zde politické strany a také jejich koalice. Celkem se jednalo o 189 kandidátů. Více než 70 % z nich byli kandidáti bez politické příslušnosti. (Krpálková, 2022)

Jak už naznačil Balík s Jarošem (2018), tak i v letech následujících jejich zkoumání probíhaly nové komunální volby převážně v menších obcích, které měly maximálně lehce přes tisíc obyvatel. Konkrétní data ohledně počtu obyvatel jsou vidět v grafu č. 1.

Graf 1: Počty obcí, ve kterých se konaly nové volby podle počtu obyvatel

Zdroj: autorka na základě ČSÚ

Nejčastěji se jednalo o obce do 300 obyvatel, které tvoří více než 60 % případů. Významný podíl tvoří také obce, které mají mezi 300 až 500 obyvateli. Obce nad 1000 obyvatel jsou zastoupeny marginálně, byly zde pouze dvě, jedna z nich se nachází právě ve zkoumaném vzorku. Nejvíce byly zastoupeny volby v sedmičlenných obecních zastupitelstvech, jednalo se o 80 případů. Dále se nové volby konaly ve 34 obcích s pětičlenným zastupitelstvem a pouze v jedné, kde má obec zastupitelů devět. (Krpálková, 2022)

3. Případová studie Ústeckého kraje

3.1. Ústecký kraj

3.1.1 Charakteristika Ústeckého kraje

Ústecký kraj se nachází na severozápadě České republiky. Rozloha kraje je přibližně 5 339 km², velikostně se nachází v polovině ve srovnání s ostatními kraji. Velkou roli zde v minulosti i v současnosti hrálo nerostné bohatství – převážně ložiska hnědého uhlí, která ovlivnila směřování kraje a jeho obcí na desítky let. (ČSÚ, 2017) Uhelný průmysl zaujímá i v současné době podstatnou část v životě obyvatel mnoha obcí.

V Ústeckém kraji se nachází sedm okresů: Děčín, Chomutov, Litoměřice, Louny, Most, Teplice a Ústí nad Labem. V těchto okresech se nachází 354 obcí, přičemž 59 z nich má status města a 5 status města statutárního. Největší obcí, podle počtu obyvatel, je Ústí nad Labem, které je zároveň krajským městem. Z celkového počtu obcí v kraji má více než polovina z nich počet obyvatel nižší než tisíc. Nejmenší obcí Ústeckého kraje jsou Staňkovice, které mají pouze 32 obyvatel (k roku 2023). (ČSÚ, 2023)

Tabulka 3: Velikostní kategorie obcí Ústeckého kraje k roku 2023

Počet obyvatel	Počet obcí
do 300	91
301 až 500	77
501 až 1000	88
1 001 až 2 000	45
2 001 až 3 000	17
3 001 až 5 000	11
5001 až 10 000	8
10 001 až 25 000	12
25 001 až 50 000	5
Celkem	354

Zdroj: autorka na základě dat ČSÚ

Pro lepší pochopení souvislostí je dobré si ukázat skladbu obyvatelstva Ústeckého kraje. Následující údaje odpovídají roku 2021, kdy proběhlo poslední sčítání lidu, tudíž jsou tato čísla relevantní pro zkoumané období. K danému roku žilo v Ústeckém kraji 798 898 obyvatel. Bylo zde méně mužů než žen, necelých 394 tisíc mužů oproti 404 tisícům žen. Politické zastoupení tomuto rozdělení společnosti v komunální politice neodpovídá, jak ukázu níže. Průměrný věk obyvatel byl 42,7 let, kraj je třetím nejmladším z České

republiky. I přesto průměrný věk obyvatel lehce roste, v meziročním srovnání. Od roku 1991 roste věk obyvatel v kraji rychleji, oproti České republice. (ČSÚ, 2021)

V kraji tvoří více než 50 % obyvatel občané, jejichž nejvyšší dosažené vzdělání je středoškolské bez maturity nebo základní, to u mužů i žen. Téměř 25 % žen dosáhlo jen základního vzdělání. Nejčastějším typem dosaženého vzdělání je středoškolské s maturitou u žen a bez maturity u mužů. Počet vysokoškoláků a obyvatel s maturitním vzděláním je v kraji nižší, než je celorepublikový průměr. V porovnání s Českou republikou je zde vyšší počet obyvatel s nižším dosaženým vzděláním. (ČSÚ, 2019)

Kvalita života v Ústeckém kraji je považována dle některých analýz za jednu z nejnižších v rámci České republiky. (Mynářová, 2020) Dle lídrů kraje je to způsobeno negativní image, které kraj dosáhl za desítky let zanedbávání ze strany státu. Problémy zde jsou s kriminalitou, ekologií i dosaženým vzděláním, na dobré úrovni je, podle analýz, zdravotnictví a také sociální služby. (Dlouhý, 2021) S těmito informacemi musejí pracovat současní starostové obcí a pokusit se tak svým obyvatelům zajistit co možná nejvyšší kvalitu života. Právě oni mohou mít velký podíl na řešení problémů v kraji – mají možnost zřizovat základní a mateřské školy, zajišťují bezpečnost v obci a mohou podporovat i rozvoj ekologických iniciativ v obci, například skrze podporu třídění odpadu a podobně.

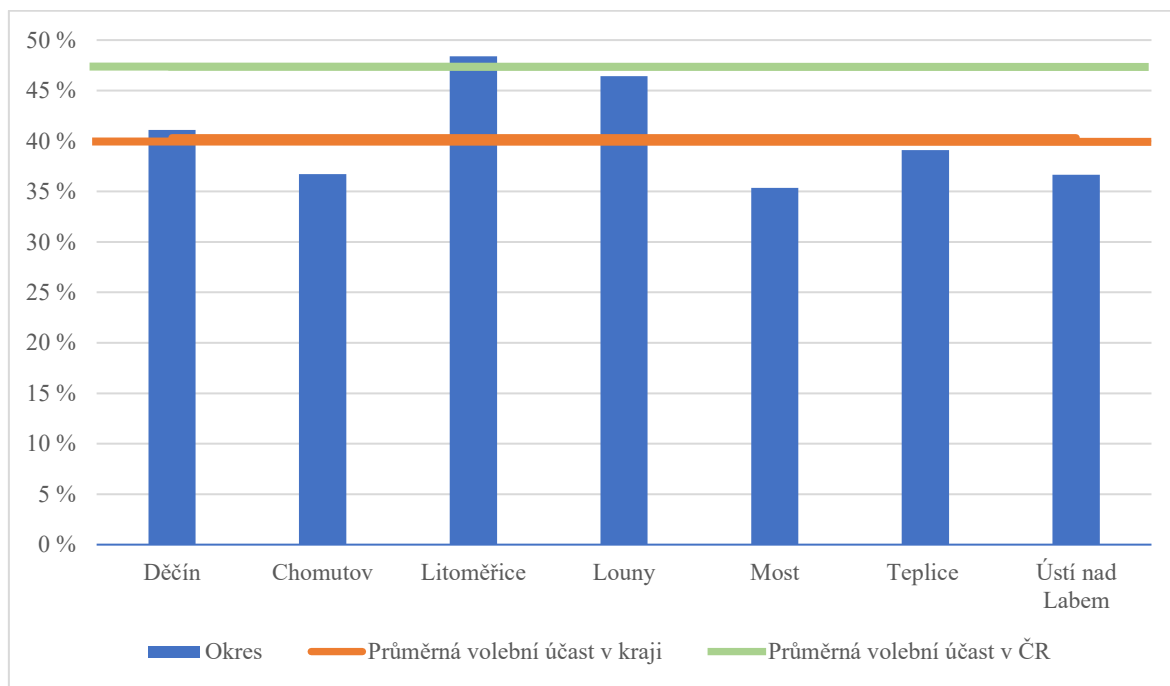
3.1.2 Řádné komunální volby 2018

Volební účast u komunálních voleb v Ústeckém kraji, které proběhly v říjnu 2018, se pohybovala pod průměrem České republiky, jak je vidět v grafu č. 2. V rámci republiky byla volební účast obyvatel 47,34 %. V Ústeckém kraji přišlo k volbám 40,32 % oprávněných voličů. Jeden z okresů se ocitl mírně nad celorepublikovým průměrem, všechny ostatní pod ním. Nejvíce obyvatel se voleb účastnilo v okrese Litoměřice, oproti tomu nejméně v okrese Most. Rozdíly napříč obcemi v okresech jsou významné, podíváme-li se na okres Most, tak například v obci Bělušice převyšovala volební účast 83 %, oproti tomu v obci Obrnice nedosáhla ani na 25 %. Volební účast se v obcích liší převážně kvůli zájmům obyvatel o politiku, obec Obrnice má velmi podprůměrnou volební účast i v dalších typech voleb, odhlédneme-li od úrovně komunální.

V Ústeckém kraji se během komunálních voleb nacházelo 651 781 voličů. Voleb se zúčastnilo 262 781 z nich. Volební účast v kraji se oproti komunálním volbám v roce 2014 zvedla. V tomto roce volilo pouze 38,9 % voličů. Pro porovnání, v roce 2022 byla volební

účasť v Ústeckém kraji 40,61 %. Můžeme zde vidět lehce rostoucí trend, navzdory tomu, že celorepublikový průměr se v posledním volebním roce zmenšil.

Graf 2: Porovnání volební účasti v komunálních volbách 2018

Zdroj: autorka na základě dat ČSÚ

Obecně lze říci, že v Ústeckém kraji je stejný trend, jako v celé České republice. Na základě volební statistiky ČSÚ jsou zde obecní zastupitelé nejčastěji voleni v rámci sdružení nezávislých kandidátů. Právě SNK obsadila 2125 mandátů ze 3647 možných, jedná se o více než 58 % mandátů. Odhlédneme-li od těchto sdružení, tak v Ústeckém kraji dominuje Komunistická strana Čech a Moravy, spolu s ODS, které shodně získaly 187 mandátů. Jejich procentní zisk se ovšem zřetelně liší, KSČM získala 7,51 % hlasů, kdežto ODS 10,64 % hlasů. V přepočtu na hlasy se jedná o rozdíl asi sta tisíc hlasů. Těsně za nimi se nachází Hnutí ANO, které obsadilo 174 mandátů ziskem 17,24 % hlasů.

V tomto případě je vidět jasný problém v interpretaci volebních výsledků za jednotlivé strany, který jsem popisovala výše v předchozích kapitolách. Hnutí ANO 2011 získalo nejvíce hlasů obyvatel, pokud nebudeme počítat SNK, ovšem ODS a KSČM obsadily vyšší počet mandátů, i když zisk jejich hlasů byl o poznání nižší. Došlo tedy k tomu, že více stran se považovalo za vítěze komunálních voleb, přesto se dá říct, že všechny tyto strany měly pravdu.

V rámci Ústeckého kraje byli do funkcí zastupitelů jednotlivých obcí voleni častěji muži. Zastupitelek bylo zvoleno 31,97 %, oproti 68,03 % mužů. Ženy jsou voleny převážně ve věku kolem 40 let. S přibývajícím věkem jejich počet klesá. Podobně jsou na tom i muži, ovšem jejich křivka se zvedá po 60 letech, kdy jsou opět voleni více než například v 50 letech. V Ústeckém kraji není důvěra příliš vkládána do mladých zastupitelů. Ve zkoumaném období bylo zvoleno pouze 131 zastupitelů mladších 30 let. Oproti tomu ve věku od 40 do 44 let bylo zvoleno zastupitelů 712. Tomu odpovídá i průměrný věk zastupitelů, který je 48,06 let. Zkoumaný kraj se nachází nad tímto průměrem. Rostoucí věk zastupitelů je někdy spojován se stárnutím zastupitelů, kteří se pohybují v komunální politice od doby demokratizace české komunální politiky. (Hájek, Balík, 2018, str. 30) V Ústeckém kraji bylo v roce 2018 nejstaršímu zastupiteli 83 let, nejmladšímu 18 let.

Zastupitelé, kteří absolvovali vysokou školu, tvoří poměrně velké procento, vzhledem k počtu vysokoškolsky vzdělaných obyvatel kraje. Svůj vysokoškolský titul uvedlo 1201 z nich.⁷ Informace o jiném dosaženém vzdělání ČSÚ neviduje. Co se týče povolání jednotlivých zastupitelů, tak 388 z nich uvedlo zkušenost s komunální politikou jako své povolání – někteří na obecní a jiní na krajské úrovni, jednalo se o pozici starostů, místostarostů, radních nebo zastupitelů. Jako další častá povolání se zde objevují podnikatelé nebo živnostníci, kterých bylo 482, učitelé, kterých bylo 232, dále zde bylo uvedeno 221 důchodců.⁸ (ČSÚ, 2018)

3.2. Charakteristika obcí, ve kterých proběhly mimořádné komunální volby

Obce, ve kterých proběhly mimořádné komunální volby ve zkoumaném období měly téměř všechny do tisíce obyvatel a žádná z nich neměla zastupitelstvo obce vyšší než sedm členů. Standardně⁹ jsou obce děleny podle počtu obyvatel na menší skupiny, ve zkoumaném vzorku se nachází čtyři nejmenší obce, které mají méně než dvě stě obyvatel, šest obcí má

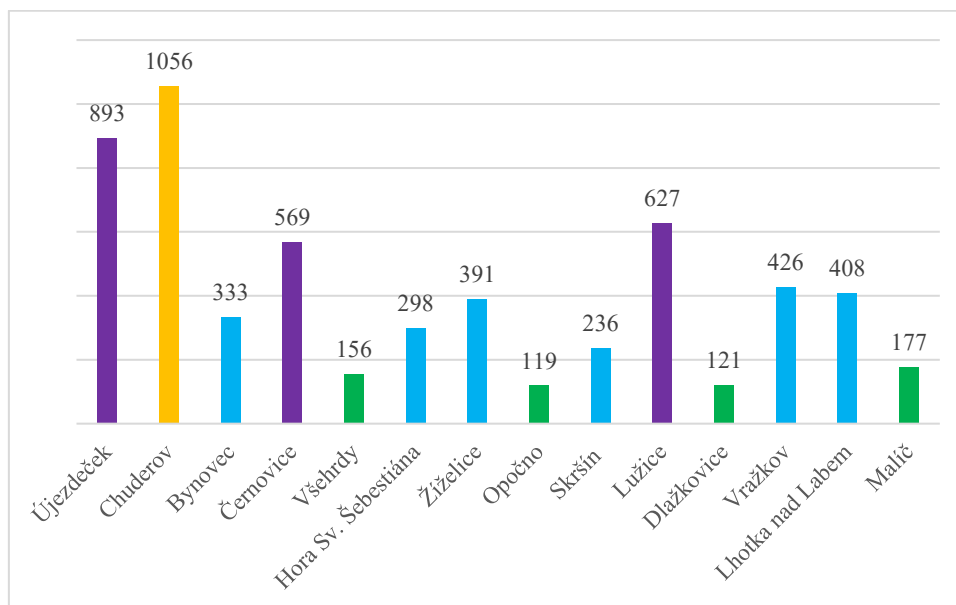
⁷ Kandidáti nejsou povinni svůj titul uvádět, zároveň registrační úřad, který předává data Českému statistickému úřadu, nemá povinnost tyto informace ověřovat či kontrolovat. Totéž platí i o povolání jednotlivých kandidátů.

⁸ Obecně se data týkající se povolání špatně sumarizují, protože každý kandidát používá jiné zkratky či synonyma pro totéž povolání.

⁹ Toto dělení je používáno například Stanislavem Balíkem v jeho knize Komunální politika, obce, aktéři a cíle místní politiky.

obyvatel více než dvě stě, ale méně než pět set, dvě obce se nachází v kategorii od pět seti do tisíce obyvatel a jen jedna má obyvatel více než tisíc.

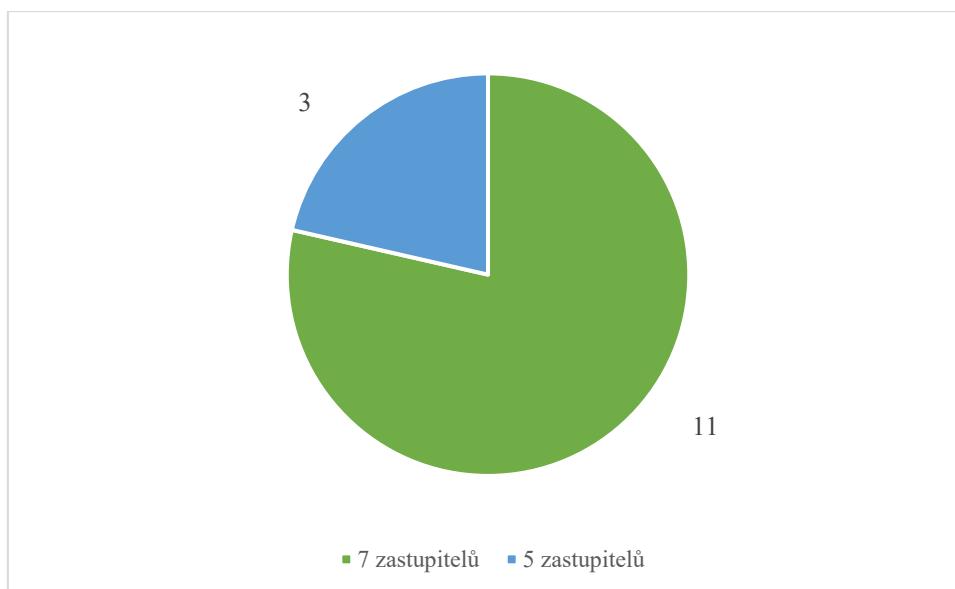
Graf 3: Počet obyvatel v obcích k roku 2018

Zdroj: autorka na základě dat ČSÚ

Ze čtrnácti zkoumaných obcí měly jen tři obce zastupitelů pět, zbylých jedenáct obcí mělo zastupitelů sedm. Počet volených zastupitelů přímo souvisí s počtem obyvatel. Obce ve zkoumaném vzorku se drží spíše na nižší hranici počtu zastupitelů. Nejmenší obce, do dvou set obyvatel, měly téměř všechny jen pět zastupitelů. Pouze obec Dlažkovice jich měla sedm, stejný počet zastupitelů měly všechny obce nad dvě stě obyvatel. O počtu volených zastupitelů rozhoduje samo zastupitelstvo obce, které častokrát nechce zvedat počet zastupitelů. Důvodů proti je více a budou více přiblíženy v následujících kapitolách. Konání nových voleb zde probíhalo častěji v obcích se sedmi členy zastupitelstva než s pěti. Je to tak i protože sedmičlenný zastupitelský sbor má více obcí než sbor pětičlenný.

Graf 4: Počet zastupitelů v obcích k roku 2018

Zdroj: autorka na základě dat ČSÚ

3.2.1 Obce s pětičlenným zastupitelstvem obce

Jako první zde shrnu výsledky řádných voleb obcí s pětičlenným zastupitelstvem obce: Opočno, Všehrdy a Malíč. Jedná se o malé obce, které mají méně než 200 obyvatel. V obci Všehrdy a Opočno byly podány dvě kandidátní listiny a do obecního zastupitelstva byly zvolené obě z nich. V obci Malíč byla podána jen jedna kandidátní listina.

V obci Opočno byl zvolen starosta obce těsnou většinou, poměrem 3:2. Jednalo se o Václava Fymana, který získal nejvíce hlasů občanů, i když byl na kandidátní listině uveden na čtvrtém místě. Pozici místostarosty obce zaujal Jan Flídr, který se stal taktéž zastupitelem za vítěznou kandidátní listinu *Za lepší Opočno*. Opozičním zastupitelům bylo nabídnuto vedení dvou ze tří zřizovaných výborů obce, a to výboru kontrolního a kulturního. Už na ustavujícím zasedání zastupitelstva byli zastupitelé kritizováni ze stran občanů za jejich chování po volbách. [ZO1] Voleb do obecního zastupitelstva se zúčastnilo 78,9 % oprávněných voličů, což je 86 obyvatel, je zde vidět zájem občanů o komunální politiku v obci.

Obec Všehrdy byla v podobné situaci jako obec Opočno, i zde byli zastupitelé rozděleni na dva tábory, v poměru 3:2, jak potvrdila současná starostka obce a částečně i jak ukazují volební výsledky. Voleb se i v této obci zúčastnilo více voličů, než je průměr kraje, jednalo se o 74,19 %, což značí 92 obyvatel. Starostou obce byl zvolen Miroslav

Mandík, který svou funkci zastával již po několikáté a zároveň získal nejvíce hlasů občanů obce. [RVš]

Zastupitelé z kandidátní listiny, v obci Malíč *Pro obec*, zvolili starostou obce Jindřicha Müllera, který získal stejný počet hlasů jako zastupitelé zvoleni na druhém a třetím místě. [ZM1] Vzhledem k jedné kandidátní listině se dalo předpokládat, že v obci nebudou problémy a zastupitelé budou pracovat ve vzájemné shodě. [RM] Volební účast v této obci byla oproti dvěma výše zmíněným nízká, voleb se zúčastnilo jen 53,99 % obyvatel obce.

3.2.2 Obce se sedmičlenným zastupitelstvem obce

Ve vybraném vzorku se nachází jedenáct obcí, které měly v řádných volbách sedmičlenné zastupitelstvo obce. V těchto obcích byl podán různý počet kandidátních listin. Nejvíce, pět, jich bylo podáno v obci Chudarov a Újezdeček, čtyři byly podány v obci Žiželice, tři v obci Bynovec, Hoře Svatého Šebestiána a Černovicích. Nejčastěji byly podány dvě kandidátní listiny, bylo tomu tak o obci Lužice, Dlažkovice, Skršín a Lhotka nad Labem. Jen jedna kandidátní listina byla podána v obci Vražkov.

Obec Chudarov je jedinou obcí ve vybraném vzorku, kde se rozhodl kandidovat nezávislý kandidát. Ten ovšem do obecního zastupitelstva zvolen nebyl, stejně jako žádný zástupce ODS, která měla v obci podanou kandidátní listinu. Starostou obce byl zvolen Stanislav Kovář, který získal nejvyšší počet hlasů občanů v rámci kandidátní listiny *Za dynamický rozvoj obce Chudarov*. Tato kandidátní listina získala čtyři mandáty v obci. Dva další zastupitelé byli zvoleni za *Domov* a jeden za *Nezávislé*. Již od počátku byl vidět nesouhlas s volbou starosty, který byl zvolen čtyřmi hlasy – tedy pouze svou kandidátní listinou, stejně tomu tak bylo s místostarostkou zvolenou ze stejné listiny. Zastupitelé se v plném složení neshodli na složení jednotlivých výborů obce. [ZCh1] Na základě těchto výsledků a zvolení poměrně silné opozice se problémy v této obci očekávaly. [RCh] Volební účast v obci byla 62,11 %.

V obci Újezdeček byli do zastupitelstva obce zvoleni zastupitelé ze všech podaných kandidátních listin. Je patrné, že obecní zastupitelstvo bylo značně rozvráceno. Volební účast zde byla 57,94 %. V této obci nedošlo ke zvolení starosty či místostarosty obce a zastupitelé rezignovali na své mandáty. [RÚ]

Žiželice jsou obcí, kde situace pro vítěznou kandidátní listinu vypadala pozitivně. *Za trvalý rozvoj obce* obsadilo pět mandátů, což mělo zajistit klidné vedení, ale nebylo

tomu tak, jak ukáží v dalších kapitolách. Poslední dva zastupitelé byli zvoleni za dvě různé kandidátní listiny. Starostou obce zde nebyla zvolena kandidátka s nejvíce hlasy, Helena Makulová, ta se stala místostarostkou obce. Starostkou byla zvolena Květa Panská, která byla zvolena na třetím místě. [ZŽ1] Volební účast se zde vyšplhala na 56,6 %.

Obec Bynovec se řadí mezi obce, kde volební účast obyvatel byla velmi vysoká, a to 79,69 %. Starostkou byla zvolena Petruše Zahradníková, která kandidovala za *I nadále rozvíjet obec*, tato kandidátní listina získala v zastupitelstvu obce čtyři mandáty, další dvě kandidátní listiny obdržely jednoho a dva zastupitele. Na volbě starostky se všichni zastupitelé shodli, jinak tomu bylo u volby místostarosty i obsazení jednotlivých výborů obce. [ZB1]

Hora Svatého Šebestiána je další obcí, ve které nedošlo k volbě starosty po řádných volbách v roce 2018. Zastupitelé se k volbě starosty obce nerozhodli z více důvodů než jen kvůli neshodám mezi nimi. Ke zvolení nedošlo navzdory velmi vysoké účasti ve volbách, která byla 77,37 %. Vládnutím obce byl, do konání nových voleb, pověřen bývalý starosta obce. [ZHŠ1]

I obec Černovice převýšila svou volební účastí průměr kraje, voleb se zde zúčastnilo 73,04 % voličů. Do obecní zastupitelstva byli zvoleni zastupitelé ze třech kandidátních listin. Dvě listiny obdržely po třech zastupitelích, tito zastupitelé museli na svou stranu získat posledního zastupitele, zvoleného za třetí kandidátní listinu. Starostou byl zvolen Jindřich Binder, který ovšem získal ze své kandidátní listiny nejmenší počet hlasů obyvatel. Místostarostou byl zvolen právě zastupitel z kandidátní listiny, která získala jeden mandát. To se dá považovat za logický krok, protože jinak by nastala patová situace, ani jedna ze dvou kandidátních listin by nemohla dosadit do vedení obce svého kandidáta. Předsednictví výborů obce bylo nabídnuto opozičním zastupitelům. [ZČ1]

Také v obci Lužice se zúčastnilo voleb přes 70 % občanů, přesněji 71,25 %. I zde bylo patrné rozdělení zastupitelů už od první schůze zastupitelstva obce. Do funkce starosty obce byl zvolen vítěz kandidátní listiny *Sdružení Lužice a Svinčice*, Jindřich John. Místostarostkou obce byla zvolena Lucie Staňková, která získala druhý nejvyšší počet hlasů občanů. Opoziční zastupitelé byli, i v tomto případě, zvoleni do čela výborů obce. Mezi zastupiteli již touto dobou vládla napjatá atmosféra, která byla vidět už při návrzích na vedoucí pozice v obci. Opoziční zastupitelé nesouhlasili ani s volbou starosty, ani s volbou místostarosty. Starostou chtěli zvolit jiného zástupce *Sdružení Lužice a Svinčice*,

Martina Ortmana a na pozici místostarosty chtěli zvolit svého zástupce. [ZL1] Napjatá atmosféra mezi zastupiteli se poté zmírnila a dokázali pracovat ve vzájemné shodě. [RL]

Dlažkovice jsou obcí, kde se voleb do zastupitelstva zúčastnilo 78 občanů, to stačilo na volební účast 75,73 %. Starostou obce byl zvolen Stanislav Douša a místostarostou Luboš Týce. I v této obci nastala situace, že zastupitelé byli zvoleni ze dvou kandidátních listin, které neměly stejná přesvědčení a došlo k tomu, že síly v zastupitelstvu obce byly rozděleny v poměru 4:3, tudíž zde již po volbách existovalo potenciální riziko konání nových voleb. [RD1]

Volební účast obyvatel obce Skršín byla 66,5 % a volby drtivě vyhrálo *Sdružení nezávislých kandidátů obcí Skršín Dobřčice Chrámce*, které obsadilo šest mandátů. Starostkou byla na krátko zvolena Anna Junková, zastupitelé měli s volbou starostky i složením zastupitelstva obce problém. Ukázalo se, že se příliš nepovedlo složení vítězné kandidátní listiny, protože zastupitelé měli jiné požadavky na vedení obce a nepanovala mezi nimi shoda ani na základním směřování obce. [RS]

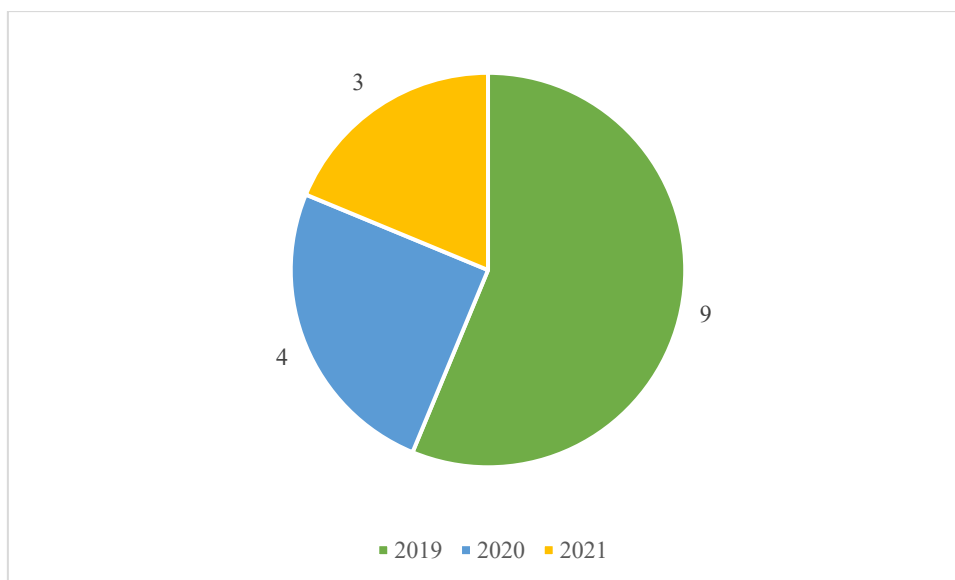
Také ve Lhotce nad Labem byla vysoká volební účast – 74,31 % obyvatel. I zde došlo k překerní situaci na prvním zasedání obecního zastupitelstva – tři zastupitelé odmítli složit slib, tudíž se zastupitelstvo obce nedostalo ani ke zvolení starosty obce. [ZLnL1]

Vražkov je obec, ve které byla volební účast obyvatel velmi nízko pod průměrem kraje. Voleb se zde zúčastnilo jen 36,04 % obyvatel. V obci kandidovala jen jedna kandidátní listina, což mohlo vést ke klidnému vládnutí pro nově zvolenou starostku Jaroslavu Smetanovou, protože vzhledem k tomu, že nebylo podáno více kandidátních listin se dalo předpokládat, že kandidáti mají stejná přesvědčení. [ZV1] Ovšem ani jedna kandidátní listina nezabránila konání nových voleb v obci.

3.3. Spouštěče mimořádných komunálních voleb

Nové komunální volby se v Ústeckém kraji konaly ve třech letech. Nejčastěji k jejich konání docházelo v roce 2019, žádné nové komunální volby se v kraji neuskutečnily ve volebním roce 2022. Lze předpokládat, že je to kvůli tomu, že půl rok před volbami řádnými již nové volby proběhnout nemohou a také proto, že obce již neměly motivaci k jejich konání, protože nové zastupitelstvo obce by za tak krátkou dobu v obci nic nestihlo změnit.

Graf 5: Počet nových komunálních voleb napříč volebním obdobím

Zdroj: autorka na základě dat ČSÚ

Podle roku, kdy se uskutečnily nové komunální volby lze částečně odvodit i spouštěče, které k nim vedly. Právě čas, kdy se v obcích konaly je jednou z klíčových proměnných. Volby v roce 2019 jsou úzce spojeny s volbami řádnými, nejčastěji probíhaly v prvním termínu, které Ministerstvo vnitra vyhlásilo pro jejich konání. Volby konané v pozdějších letech jsou vyvolány z jiných příčin a souvisejí s neshodami mezi zastupiteli obce, které mají odlišný charakter. Zjištění v této kapitole jsou částečně opřena o data ČSÚ, ale převážně se jedná o analýzu rozhovorů a obecních dokumentů.

Ve všech sledovaných případech došlo k tomu, že počet členů zastupitelstva klesl pod pět. Důvod pro rozpad zastupitelstva obce nebyl ale vždy stejný. Na základě rozhovorů a zkoumání zápisů ze zasedání jednotlivých zastupitelstev obcí jsem rozdělila dvě obecné příčiny mimořádných komunálních voleb, první z nich je **reakce na volby řádné** a druhou **dlouhodobější neshody v obci**. Toto základní rozdělení příčin se odvíjí právě podle času konání mimořádných voleb. [RBP]

Nové komunální volby přicházejí jako reakce na volby řádné v případě, že se zastupitelé nedokáží shodnout na zvolení starosty a dalších funkcí a z toho důvodu rezignují na své mandáty nebo pokud starostu obce zvolí, ale svých mandátů se vzdají kvůli nesouhlasu s jeho volbou. [RBP] Z těchto příčin probíhají nové komunální volby již v roce 2019, teprve půl rok po volbách řádných, jedná se o nejbližší možnou dobu, kdy je jejich konání možné.

Do kategorie obcí, ve kterých zastupitelé rezignovali na své funkce ještě před zvolením starosty, spadají hned čtyři obce: Újezdeček, Všehrdy, Hora Svatého Šebestiána a Lhotka nad Labem. Charakteristické je, že nově zvolení zastupitelé se nedokázali domluvit na vedení obce. [RÚ, RVš, RHSSŠ, RLnL] Ve dvou z nich bylo zastupitelstvo rozvráceno dlouhodobě a výsledky voleb řádných se staly posledním podnětem pro nespokojenou část obce. V obci Újezdeček kvůli rozdělení obyvatel i zastupitelů pro nebo proti bývalému starostovi obce, v obci Všehrdy byl důvod podobný, ovšem jednalo se o rozvrácení zastupitelstva jednou ze zastupitelek. [RÚ, RVš] V obci Lhotka nad Labem i Hora Svatého Šebestiána zastupitelstvo obce dlouhodobě rozvráceno nebylo, jednalo se čistě o neshodu na vedoucích funkcích v obci. [RHSSŠ, RLnL] Tyto obce zároveň spojuje fakt, že v nich došlo k rozpočtovému provizoriu nebo neschválení obecního rozpočtu, zároveň občané nepocítili omezení služeb nebo investic právě proto, že obce těsně před řádnými volbami nezapočaly žádné velké projekty. [RÚ, RVš, RHSSŠ, RLnL]

Obce, které si starostu obce zvolily, ale zastupitelé i přesto v nejbližší době rezignovali na své mandáty, jsou dvě: Skršín a Černovice. Obec Skršín je poměrně raritou, zastupitelé obce se shodli na tom, že potřebují schválit rozpočet obce na další rok, aby nedošlo k omezení investic – z toho důvodu zvolili starostu obce a po schválení rozpočtu na své funkce rezignovali. [RS] V obci Černovice byla volba starosty prosazena *na sílu* poměrem 4:3. Opoziční zastupitelé rezignovali převážně kvůli nesouhlasu s volbou místostarosty obce – zde měli podporu ze strany občanů obce, kteří s volbou místostarosty také nesouhlasili. [RČ]

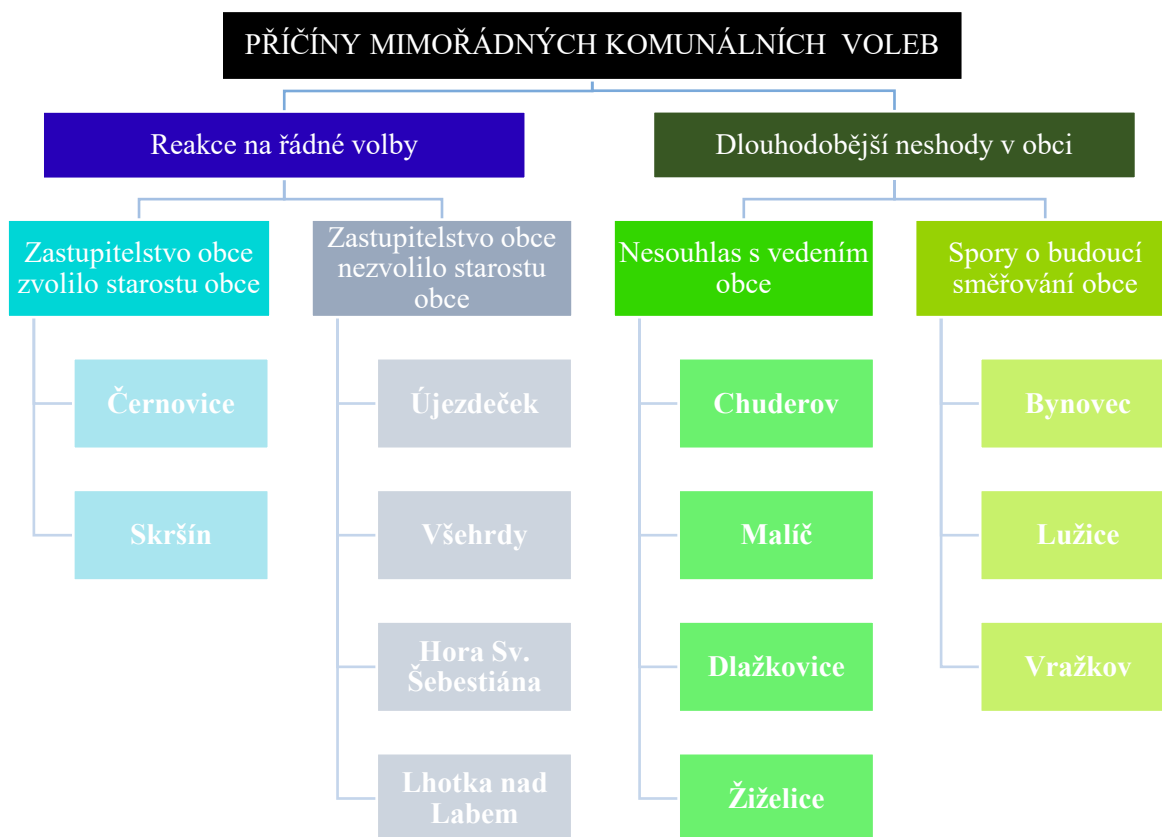
Dlouhodobější neshody v obci jsou důvodem nových voleb v případě, že spolupráce mezi zastupiteli, byť v omezeném režimu, přečká volbu starosty obce i další měsíce po volbách. [RCh, RM, RD, RŽ, RB, RL, RVr] Zde jsem rozdělila opět dvě kategorie, první je nesouhlas s vedením obce a druhá spory o budoucnost obce. Ve sledovaném vzorku se daly obce jasně do těchto kategorií rozdělit, ale nevylučuji ani jejich možné překrývání v jiném vzorku.

Pro nesouhlas s vedením obce mohou být důvody různé. Ovšem mají společný rys, to je nespolupracující zastupitelstvo obce. Lze sem zařadit obec Chudarov, Dlažkovice, Žiželice i Malíč. Zastupitelé jsou zde rozděleni podle sympatií k vedení obce, to je později také důvod rezignace zastupitelů. Starosta je vnímán jako někdo, kdo správně nedokáže komunikovat se všemi občany ani zastupiteli – ti se na základě toho rozdělí na dva tábory. Tato situace může nastat v podstatě kdykoliv, ve vybraném vzorku se tak stalo všechny tři

roky, kdy se nové volby v kraji konaly. Obvykle rezignují opoziční zastupitelé, ovšem v obci Chuderov odstoupil, kvůli enormnímu tlaku ze strany opozičních zastupitelů, starosta obce. [RCh, RD, RŽ, RM]

Poslední pojmenovanou příčinou je nesouhlas s budoucím směřováním obce. V těchto obcích obvykle nejsou výraznější konflikty mezi zastupiteli obce nebo občany obce. Obec se rozdělí na dva tábory (případně více) z důvodu budoucí investice nebo jiné zásadní změny v obci, kterou může být například změna územního plánu, jak tomu bylo v obci Bynovec. Z důvodu budoucí investice se zastupitelstvo obce rozpadlo v obci Vražkov. V obci Lužice to byla kombinace obojího. Jednalo se o investice nebo změny, o kterých se nemluvilo před řádnými volbami, tudíž opoziční zastupitelé tuto skutečnost používají jako důvod ke své rezignaci. [RL, RB, RVr]

Obrázek 2: Typologie příčin mimořádných komunálních voleb

Zdroj: autorka na základě vlastního výzkumu

Nezařazenou obcí do této typologie je obec Opočno, kde se mi nepodařilo získat vyjádření nikoho z obce. Ovšem na základě zápisů ze zasedání zastupitelstva obce jsou vidět problémy v obci již od ustavení zastupitelstva. Hned na třetím zasedání zastupitelstva obce

rezignoval starosta. Dle zápisu se tak stalo z časových důvodů a na jeho místo zastupitele nastoupila náhradnice. Volba starosty byla dvakrát odložena a byl zde požadavek na obecní referendum, kde by si občané zvolili starostu obce, což ze zákonného hlediska možné není. Nakonec byl starosta obce zvolen po neformálním sezení s občany, kteří nového starostu vybrali a zastupitelé poté respektovali jejich volbu. Ještě v roce 2019 rezignoval další zastupitel z vítězné strany a na jeho místo opět nastoupila náhradnice. I tato náhradnice z nepřiblížených důvodů na svou funkci rezignovala a v obci se musely konat nové volby. Tato situace je poměrně nestandardní, protože rezignovali zastupitelé z kandidátní listiny, která vyhrála volby a nebyla zde silná opozice, která by je k rezignaci svým chováním přiměla. Na základě těchto informací by se obec dala zařadit mezi obce s dlouhodobými neshodami, právě kvůli postupné rezignaci všech zastupitelů z vítězné kandidátní listiny, ale vzhledem k nespecifikovaným důvodům nelze určit, jestli se jednalo o jednu z příčin, která byla identifikována u ostatních obcí nebo jestli by zde musela být identifikována jiná příčina, která by odpovídala situaci v Opočně lépe. [ZO 1,2,3]

3.4. Eliminace rizika konání mimořádných komunálních voleb

3.4.1. Role náhradníků

Na základě identifikovaných příčin, které vedly k mimořádným komunálním volbám ve zkoumaném období lze říci, že potenciální možnost jejich konání zabránit je ve všech obcích. Prvním rozhodujícím faktorem je počet zastupitelů v obci – ten udává počet kandidátů, které může kandidátní listina uvést. Druhým rozhodujícím faktorem je počet rezignujících zastupitelů, který se napříč obcemi liší. Poslední podmínkou je to, aby vůbec kandidátní listina potažmo i obec jako taková měla nějaké náhradníky. Náhradníci se nevyskytují v obcích, kde byli do zastupitelstva obce zvoleni zastupitelé jen z jedné kandidátní listiny, která nenavrhla více kandidátů, pokud jsou zvoleny do zastupitelstva obce alespoň dva subjekty, tak zde náhradníci bývají. Výjimku mají také nezávislí kandidáti, u kterých z logiky věci náhradníci nejsou.

V této části práce pracuji s teoretickým předpokladem, že náhradníci bez výhrad nastoupí na místo po odstoupícím zastupiteli. S tímto předpokladem počítá také zákon č. 491/2000 Sb. V praxi se tak ovšem mnohdy nestává, častěji rezignují zastupitelé na svou funkci spolu s náhradníky. Dále zde pracuji s minimální hranicí počtu zastupitelů, kterých je třeba pět pro usnášení schopné zastupitelstvo obce. Ve zkoumaném vzorku je vidět, že náhradníci měli teoretickou možnost konání předčasných voleb zabránit v devíti obcích.

Tabulka 4: Možnost zabránění mimořádným komunálním volbám

Název obce	Počet zastupitelů v roce 2018	Rozložení sil v zastupitelstvu obce ¹⁰	Kandidátní listiny mají náhradníka/y ¹¹	Náhradníci mohou zabránit konání mimořádných voleb
Újezdeček	7	1:1:2:2:1	A:A:A:A:A	ANO
Chudarov	7	2:4:1	A:A:A	ANO
Bynovec	7	4:1:2	A:A:A	ANO
Černovice	7	3:3:1	A:A:A	ANO
Všehrady	5	2:3	A:A	ANO
Hora Sv. Šebestiána	7	3:4	A:A	ANO
Žiželice	7	5:1:1	A:A:A	NE
Opočno	5	2:3	A:A	NE
Skršín	7	6:1	A:A	NE
Lužice	7	3:4	A:A	ANO
Dlažkovice	7	3:4	A:A	ANO
Vražkov	7	7	N	NE
Lhotka nad Labem	7	4:3	A:A	ANO
Malíč	5	5	A	NE

Zdroj: autorka na základě vlastního výzkumu

Podíváme-li se na obce, ve kterých náhradníci nemohli nic změnit, tak to bylo kvůli vysokému počtu zastupitelů z jedné kandidátní listiny, nebo protože zde náhradníci vůbec nebyli, případně došli. V obci Vražkov kandidovala jen jedna kandidátní listina, která zároveň nevyužila možnosti nominovat více kandidátů, již v roce 2019 odstoupila jedna zastupitelka z osobních důvodů. Obec v tuto chvíli měla jen šest zastupitelů, ovšem nadále splňovala minimální hranici počtu zastupitelů, tudíž se nejednalo o významný problém. V roce 2020 rezignovali další dva zastupitelé, došlo k tomu, že počet zastupitelů klesl pod pět a konání nových voleb bylo nevyhnutelné. Podobná situace nastala také v obci Opočno, kde z vládnoucích zastupitelů postupně na svou funkci rezignovali tři z nich a v obci tak nebyli další náhradníci, kteří by na místo zastupitele mohli nastoupit. Obec Malíč také neměla dostatečný počet náhradníků – vzhledem k počtu zastupitelů se jednalo pouze o jednoho, ovšem rezignovali dva zastupitelé, jeden náhradník v obci neměl žádný vliv. Ve Skršíně a v Žiželicích měly vítězné kandidátní listiny dostatek zastupitelů pro zajištění klidného vládnutí. Ovšem tyto zastupitelé se mezi sebou nedokázali shodnout a v obou obcích došlo k rezignaci většiny zastupitelů – v obci Skršín rezignovali všichni zastupitelé,

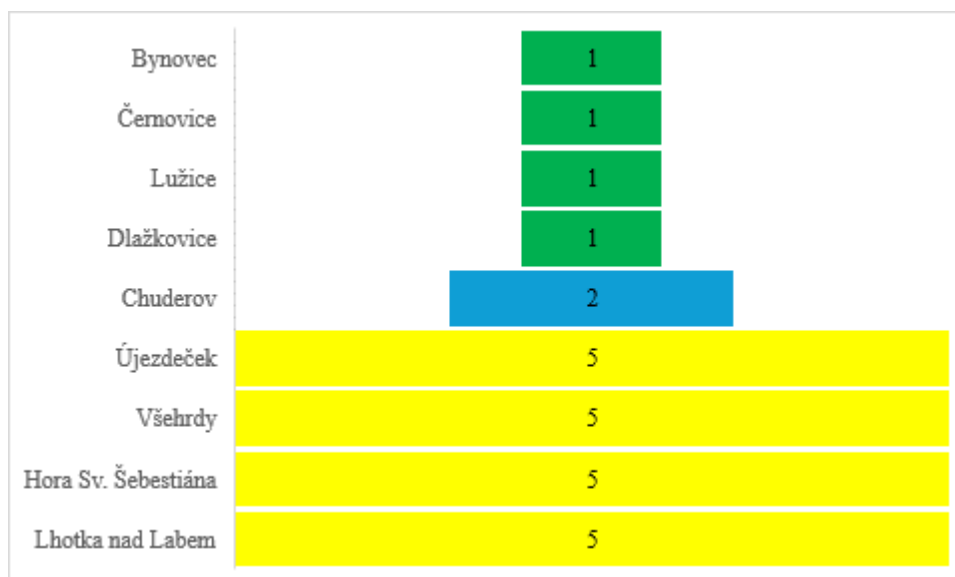
¹⁰ Toto rozdělení určuje počet zvolených zastupitelů podle kandidátních listin, za které byli zvoleni.

¹¹ Toto rozdělení odpovídá rozdělení v předchozím sloupci, tedy náhradníkům, kteří byli díky výsledkům voleb určeni podle kandidátních listin.

vzhledem k tomu, že vládnoucí strana obsadila šest mandátů, tak ani tři náhradníci by konání nových voleb nezabránili. Stejně tak v Žiželicích. [RBP]

Jinak tomu ovšem bylo v ostatních obcích. Obce, kde se dalo konání nových voleb zabránit prostřednictvím náhradníků, si můžeme rozdělit na dvě skupiny: obce, kde rezignovali opoziční zastupitelé nebo obce, kde rezignovali všichni zastupitelé. Všichni zastupitelé rezignovali v obcích, v nichž příčinnou mimořádných komunálních voleb byla reakce na volby a nezvolení starosty obce. Opoziční zastupitelé rezignovali v obcích ze všech ostatních kategorií. V obci Chudarov rezignovali vládnoucí zastupitelé. [RBP]

Graf 6: Potřebný počet náhradníků pro zabránění mimořádným volbám

Zdroj: autorka na základě vlastního výzkumu

Pět náhradníků by bylo třeba, pokud v obci rezignovali všichni zastupitelé. V těchto obcích se zastupitelé nedokázali domluvit na zvolení starosty obce, je možné, že náhradníci by mezi sebou shodu našli. Navzdory tomu tu považují náhradníci jako lepší možnost konání nových voleb, protože jejich přesvědčení je stejné jako přesvědčení rezignujících zastupitelů – z jejich pohledu by došlo k patové situaci. Zároveň se obvykle jedná o občany, kteří jsou často zapsáni na kandidátních listinách jen *do počtu* a funkci zastupitele reálně zaujmout nemají v plánu. [RBP] Částečnou výjimkou v této kategorii je obec Hora Svatého Šebestiána, kde zastupitelé, mimo neschopnosti se domluvit na volbě starosty, měli strach z „kupování hlasů“, oni i občané brali nové volby jako lepší variantu než napadení voleb řádných. [RHSS]

Dva náhradníci by byli třeba v obci Chuderov – vzhledem k tomu, že zde rezignovali vládnoucí zastupitelé, tak ke třem opozičním zastupitelům by stačili alespoň dva z vítězné kandidátní listiny, aby jejich počet dosáhl na minimum pěti členů. Také zde v obci rezignovali zastupitelé na svou funkci spolu s náhradníky, protože po rezignaci starosty obce nadále sdíleli jeho přesvědčení a nechtěli, aby byl starostou zvolen někdo jiný. [RCh]

V obcích, kde stačí přesvědčit jednoho náhradníka k odvrácení nutnosti konání nových voleb, se starostové obvykle snaží tyto náhradníky přimět k souhlasu. Ovšem vzhledem k charakteru konfliktu v těchto obcích to je mnohdy až nemožné řešení. V případě rezignace všech opozičních zastupitelů je zde velký předpoklad, že náhradníci sdílejí jejich ideje – to se prokázalo ve všech zkoumaných obcích. Problémem v těchto obcích je také to, že ne každý starosta se náhradníky pokouší přesvědčit. Starostové se pokoušeli přesvědčit náhradníky v případě, že neshody mezi zastupiteli byly z důvodu debat o směřování obce, pokud ale neshody pramenily z důvodu nesouhlasu s vedením obce, tak starostové nepovažovali za možné změnit přesvědčení náhradníků k nastoupení do funkce zastupitelů. [RBP]

3.4.2. Role místního referenda

Zvláštní situace může nastat v obcích, ve kterých se konaly nové komunální volby z důvodu neshod o budoucím směřování obce. Jak už jsem zmiňovala, tak zde vyvstává od odstupujících zastupitelů i jejich náhradníků často myšlenka, že navrhované změny nebyly řešeny v předvolební kampani žádného z kandidujících subjektů. Lze přemýšlet o tom, zda by v těchto obcích nezabránilo konání nových voleb vyhlášení místního referenda.

Vzhledem k podmínkám konání místního referenda i navzdory výzkumu Balíka a Burešové (2019), které jsem zmiňovala výše, je z pohledu opozičních zastupitelů konání místního referenda nevhodným řešením, jednodušší je pro ně se vzdát mandátů a nové komunální volby pojmout jako referendum o dané problematice. Stalo se tak právě ve třech obcích: Lužice, Vražkov a Bynovec. Přiblížím zde blíže situaci v obci Lužice, kde neshody mezi zastupiteli panovaly jak z důvodu změny územního plánu, tak i z důvodu investice do majetku obce, jedná se o kombinaci situace v dalších dvou obcích. [RL, RV, RB]

V obci Lužice byla změna územního plánu obce v řešení již několik let, začátek debat započal ještě před zkoumaným volebním obdobím. Neshody ohledně podoby územního plánu vygradovaly právě v roce 2021, kdy se obyvatelé i zastupitelé rozdělili na

dva tábory. Předmětem sporu bylo rozrůstání obce, které by v budoucnu mohlo přinést více než sto nových obyvatel, což je v obci, která nemá ani šest set obyvatel nezanedbatelné číslo. Během debaty o územním plánu bylo ovšem nutné také řešit otázku koupě objektu bývalé obecní hospody, o kterou obec přišla v 90. letech kvůli nepovedeným investicím jednoho z místních podnikatelů. Objekt se nacházel v centru obce a chátral a vznikala tlak na starostu, aby ho odkoupil, převážně kvůli strachu ze zneužití objektu jinými majiteli a obav o bezpečí obyvatel. Tyto obavy pramenily převážně proto, že majitel se rozhodl budovu i s přílehlými pozemky prodat. Právě napjatá situace vedla k tomu, že opoziční zastupitelé rezignovali na své mandáty spolu se všemi náhradníky. Motivy opozice byly jasně dané. Jejich cílem bylo to, aby občané rozhodli o tom, jakým směrem se má obec dále ubírat a zároveň nechtěli rozhodnout ve spěchu. Vedení opozice později zmínilo, že konání referenda by mohlo jejich rezignaci zvrátit. V této obci se lídr tehdejší opozice i starosta obce shodli na tom, že toto referendum by mělo být *neformální*, oba se shodli i na způsobu jeho konání. Zmínka o místním referendu nebyla přijatelná ani z jedné strany, právě kvůli jeho náročnosti. Navzdory tomu, že zde tyto úvahy byly, tak ke konání neformálního referenda ani místního referenda v Lužicích, ani v jiné obci, nedošlo. Roli referenda zde zastoupilo právě konání nových voleb. [RL]

3.5. Období mezi pádem zastupitelstva a mimořádnými volbami

Napříč obcemi jsou různé zvyky a rozdílná komunikace mezi občany obce, starostou a zastupiteli. Informování obyvatel o rozpadu zastupitelstva se v obcích taktéž lišilo. Nejčastěji se lidé o vzniklé situaci dozvěděli přímo skrze účast na zasedání zastupitelstva obce, stalo se tak v celkem sedmi obcích. [RBP] Druhým nejčastějším způsobem informování byl *obecní šum*, který je charakteristický pro menší obce: „*Jsmo vesnice, tady se ví všechno hned,*“ [RČ]. Právě tento způsob informování obyvatel vedl mnohdy ke zmatení a panice, která nebyla třeba. Jako reakci na tyto zmatky volily poté obce informování obyvatel skrze úřední desku, rozesílání letáčků nebo schůzky s občany, kde se jim vedení snažilo situaci vysvětlit bez zbytečných emocí a zmatků. V obci Malíč komunikace naprosto selhala, lidé se o konání nových voleb dozvěděli až při doručování hlasovacích lístku. V této obce byl vidět nezájem obyvatel o dění v obci. [RM]

Z pohledu současných starostů obyvatelé rozuměli tomu, proč se zastupitelstvo obce rozpadlo. Někde bylo třeba znát kontext a sledovat, co se v obci děje. Pokud obyvatelé dění v obci nesledovali, tak jim byly informace dovysvětlovány později. Někteří

z respondentů se starosty stali až po volbách mimořádných či řádných v roce 2022, tudíž jejich pohled je zde i z pohledu občanů. [RBP]

Rozdílná situace mezi obcemi panovala také v informovanosti o pravomocích zastupitelstva a obce v době před novými volbami. Téměř všechny obce se s těmito otázkami obracely na úroveň krajskou či přímo na Ministerstvo vnitra. Ukázalo se, že snazší zjišťování informací měly obce nacházející se blízko Ústí nad Labem. V okresech vzdálenějších, jako například v Mostě a Chomutově mají některé obce s krajem negativní zkušenost. Naopak právě v okrese Ústí nad Labem si obec Chuderov spolupráci s úředníky pochvaluje, stejně tak tomu bylo i v okrese Litoměřice. Například obec Lužice měla velký problém se zjištěním informace o tom, na koho se má vůbec v této situaci obrátit. [RBP]

Podíváme-li se právě na obce, které mají s krajem špatnou zkušenost, tak ty se pokusily kontaktovat jiné obce, které měly zkušenost s konáním nových voleb. Kontaktování jiné obce využil starosta obce Lužice, který se spojil se starosty z okolních obcí. [RL] Další obce spolupráci se starosty nevyužily jako prvotní pomoc, ale tato setkávání považují za velmi hodnotný zdroj informací nejen v souvislosti s volbami, ale i kvůli jiným problémům, které řeší. [RBP]

V devíti sledovaných obcích došlo k tomu, že nebyl schválen rozpočet obce a obec tak do ustavení nového zastupitelstva setrvala v rozpočtovém provizoriu. Většina starostů obce nevidí v neschválení rozpočtu na další rok problém, tuto skutečnost ani nezmínili v souvislosti s omezením chodu obce. [RBP] Závažnější omezení obce bylo zjištěno pouze v obci Lužice, kde starosta obce vidí přímou spojitost mezi neschválením dotace a pádem zastupitelstva. Obecní zastupitelstvo totiž nestačilo projednat body potřebné k podání žádosti a občanům se tak ztížil život v obci, jelikož se jednalo o dotaci, která měla zajistit opravu pozemní komunikace. Dále v této obci nebylo možné uskutečnit plánovanou investici – již jednou zmiňovanou koupi obecní hospody. [RL] V ostatních obcích nové investice v plánu nebyly a ty stávající neusnášeníschopné zastupitelstvo obce nikterak neovlivnilo. [RBP]

U obyvatel zkoumaných obcí se ukázalo, že většina z nich měla strach, že konání nových voleb negativně ovlivní jejich životy. Strach opadl po několika týdnech od pádu zastupitelstev. Nefunkčnost zastupitelstva obce začali občané plně vnímat až ve chvíli, kdy kandidáti začali se svou předvolební kampaní, ve které využívali různé strategie. Pro vliv předvolební kampaně by bylo třeba další zkoumání, každopádně podle starostů obce

předvolební kampaň kandidátům příliš hlasů nezíská, většina obyvatel obce je rozhodnuta předem, podle sympatií k jednotlivým kandidátům. [RBP]

3.6. Výsledky mimořádných komunálních voleb

Obecné výsledky mimořádných komunálních voleb ukazují rozdíly oproti volbám řádným, mimo jiné v pohlaví a věku nově zvolených zastupitelů. Kleslo procentní zastoupení mužů, kteří byli zvoleni do funkce zastupitele, konkrétně na 58,49 %. I v mimořádných komunálních volbách je převaha mužských zastupitelů. Počet žen se zvýšil ve všech věkových kategoriích. Ovšem vidíme zde ještě méně zastupitelů do třiceti let, ze sto šesti zastupitelů jich bylo zvoleno pouze osm, navzdory tomu, že jich kandidovalo více než padesát. Stejně jako ve volbách řádných mají převahu zastupitelé ve věku mezi čtyřiceti a padesáti lety – jejich procentní zastoupení zde stoupl, stejně jako počet nejstarších zastupitelů, který se oproti volbám řádným zvýšil o téměř čtyři procenta.

Na výsledky mimořádných komunálních voleb obcí lze nahlížet z více pohledů. Mě ovšem zajímaly hlavně tři ukazatele: změna volební účasti, počet nově zvolených zastupitelů a také jestli v obci proběhla změna starosty. Ukázalo se, že změna zastupitelů proběhla v každé ze zkoumaných obcí. Podobně tomu bylo i se změnou starosty obce, jak je vidět v tabulce č. 5, tak svou funkci dokázal obhájit pouze starosta obce Lužice a Malíč.

Nyní se podíváme na obce, kde nedošlo ke změně starosty obce. Rezignující opoziční zastupitelé z obce Lužice nebyli do obecního zastupitelstva zvoleni. Oproti volbám řádným zde kandidovali jako SNK a občané zvolili jinou trojici. Tato trojice se rozhodla respektovat rozhodnutí občanů a došlo tak uklidnění situace. Naopak v obci Malíč nebyli opoziční zastupitelé s výsledky nových voleb spokojeni. Rozhodli se raději k tomu, že čas, který zbýval do voleb řádných, využijí k informovanosti občanů, protože cítili, že další rezignace by znamenala menší podporu občanů v opakovaných mimořádných volbách i volbách řádných. [RM]

Pokud odhlédneme od obcí s opakovaným konáním nových voleb, tak ve čtyřech obcích došlo k tomu, že zde kandidovalo více subjektů než ve volbách řádných. Ve třech obcích kandidovalo subjektů méně a v pěti se jejich počet oproti volbám řádným nezměnil. Ke zvýšení počtu kandidujících subjektů obvykle docházelo tam, kde se zastupitelé rozhodli postavit dvě *spřátelené* kandidátní listiny nebo v případě, že se obyvatelé rozhodli kandidovat kvůli nesouhlasu s vedením obce. Ke kandidatuře *spřátelených* kandidátních listin přistoupili například v obci Chuderov. [RCh] V obci Chuderov, Žiželice a Všehrady

došlo také k největším změnám v obecním zastupitelstvu – došlo ke zvolení pěti nových zastupitelů. V obci Všehrady se jednalo o změnu celého zastupitelstva obce.

Tabulka 5: Změny v obecním zastupitelstvu¹²

Název obce	Počet nově zvolených zastupitelů	Proběhla v obci změna starosty? ¹³
Chudarov	5	ANO
Bynovec	4	ANO
Černovice	2	ANO
Všehrady	5	-
Hora Sv. Šebestiána	2	-
Žíželice	5	ANO
Opočno	3	ANO
Skršín	3	ANO
Lužice	4	NE
Dlažkovice	3	ANO
Lhotka nad Labem	2	-
Malíč	3	NE

Zdroj: autorka na základě dat ČSÚ a vlastního výzkumu

Ke zvláštní situaci došlo v obci Dlažkovice, kde se nové volby konaly kvůli nesouhlasu s vedením obce. Navzdory příčině voleb zde kandidovala pouze jedna kandidátní listina. Stalo se tak kvůli tomu, že opoziční zastupitelé nestačili včas podat kandidátní listinu. Na svou chybu reagovali tím, že se oni ani jejich příznivci, nezúčastnili nových komunálních voleb a volební účast v obci tak klesla o více než třicet procent. [RD]

V obcích, kde se konaly nové volby jako reakce na volby řádné, došlo ke snížení volební účasti ve čtyřech případech. Tyto obce měly volební účast shodně vyšší než sedmdesát procent, největší pokles zaznamenaly Černovice, kde se voleb zúčastnilo o devět procent méně obyvatel než ve volbách řádných. Oproti tomu v obci Skršín byla volební účast vyšší o patnáct procent, v obci Újezdeček stoupla o pět procent. Ve Skršíně dosáhla volební účast 80,57 %, což je nevyšší volební účast ve zkoumaném vzorku.

Debaty o budoucnosti obce mobilizovaly občany v obci Lužice a Vražkov, naopak tomu tak nebylo v obci Bynovec, kde volební účast klesla. Ovšem vzhledem k vysoké volební účasti ve volbách řádných se pokles o necelá tři procenta jeví jako nepříliš významný. Naopak v obcích, kde zastupitelé rezignovali z důvodu nesouhlasu s vedením

¹² V tabulce jsou záměrně vynechané informace o obci Vražkov a Újezdeček, kvůli opakovanému konání nových voleb jim bude věnována zvláštní kapitola.

¹³ Oproti volbám řádným.

obce, se situace lišila. Prudký pokles byl zaznamenán v již zmiňovaných Dlažkovicích. Méně obyvatel se voleb zúčastnilo také v Chuderově, naopak nárůst zaznamenala obec Žiželice a Malíč.

Tabulka 6: Porovnání volební účasti ve zkoumaných obcích

Název obce	Volební účast v řádných volbách	Volební účast v mimořádných volbách	Volební účast v opakovaných volbách	Rozdíl ¹⁴	Porovnání oproti volbám řádným
Újezdeček	57,94%	63,97%	62,57%	4,63%	Zvýšení
Chuderov	62,11%	56,18%		-5,93%	Snížení
Bynovec	76,69%	74,10%		-2,59%	Snížení
Černovice	73,04%	64,11%		-8,93%	Snížení
Všehrady	74,19%	73,11%		-1,08%	Snížení
Hora Sv. Šebestiána	77,37%	70,68%		-6,69%	Snížení
Žiželice	56,60%	67,06%		10,46%	Zvýšení
Opočno	78,90%	50,46%		-28,44%	Snížení
Skršín	66,50%	80,57%		14,07%	Zvýšení
Lužice	71,25%	76,70%		5,45%	Zvýšení
Dlažkovice	75,73%	45,63%		-30,10%	Snížení
Vražkov	36,04%	64,29%	46,89%	10,85%	Zvýšení
Lhotka nad Labem	74,31%	66,80%		-7,51%	Snížení
Malíč	53,99%	71,33%		17,34%	Zvýšení

Zdroj: autorka na základě dat ČSÚ

3.7. Opakované konání mimořádných komunálních voleb

Obce, kde došlo k opakovanému konání nových voleb, jsou svým příběhem odlišné. Obec Újezdeček je obcí, kde starosta nebyl zvolen po řádných volbách a kvůli tomu se zde musely konat první volby mimořádné. Nastala patová situace. Proti sobě stáli tři zastupitelé a žádná ze stran nedokázala přemluvit posledního zastupitele ke spolupráci. Už ve volbách řádných kandidovalo v obci pět subjektů, ve volbách mimořádných toto číslo vzrostlo na šest. I navzdory nárůstu kandidátních listin se počet subjektů v zastupitelstvu obce snížil z pěti na čtyři. Kandidáti se rozhodli použít taktiku roztržičnosti a doufali, že se tím poměr sil v zastupitelstvu obce změní. Nestalo se tak a patová situace se konala znovu, starosta obce nebyl zvolen. Kandidáti se ve třetím pokusu rozhodli postavit méně kandidátních listin, pouze čtyři. Po třetích mimořádných komunálních volbách byly síly v zastupitelstvu

¹⁴ Vyjadřuje rozdíl mezi volební účastí posledních mimořádných voleb a řádných voleb.

obce rozděleny poprvé poměrem 4:3. Čtyři zastupitelé ale dle zákona nestačí na vládnutí v obci. Jeden ze zastupitelů kandidátní listiny s méně zvolenými zastupiteli se ovšem rozhodl už dále nerezignovat na svou funkci a v zastupitelstvu obce zůstal. Současný starosta obce považuje jeho chování za statečné, tento zastupitel se vzepřel bývalému starostovi obce a zastupitelstvo Újezdečku mohlo tak, po téměř roce od voleb řádných, začít vládnout. [RÚ]

V obci Vražkov došlo k tomu, že obecní zastupitelstvo začalo v roce 2020 řešit investici do *Rybničku*¹⁵, tento projekt nebyl řešen ve volbách řádných a zastupitelé chtěli znát názor obyvatel, a proto rezignovali na svou funkci. [RVr] V prvních mimořádných volbách byly postaveny tři kandidátní listiny. Tři mandáty získala kandidátní listina v čele s bývalou starostkou obce, zbylé dvě kandidátní listiny obdržely po dvou mandátech. Situace se takto zdála být vyřešena, ovšem bývalá starostka se rozhodla ještě na ustavujícím zasedání rezignovat na svou funkci zastupitelky, spolu se všemi zvolenými zastupiteli i náhradníky z dané kandidátní listiny. [ZVr2]

Bylo nutné, aby se volby nové konaly opakovaně, protože počet zastupitelů zde klesl opět pod hranici pěti. Bývalá starostka do zastupitelstva obce nekandidovala. Kandidovaly pouze dvě kandidátní listiny. Ze strachu z konání dalších nových voleb se kandidáti již předem domluvili, že problematiku investice do *Rybničku* odloží na neurčito. Po opakovaném konání nových voleb se jejich spouštěč dále neřešil, a tudíž nebyl důvod k rezignaci zastupitelů, i zde fungovala obec bez usnášeníschopného zastupitelstva obce téměř jeden rok. [RVr]

V obou obcích došlo k tomu, že první mimořádné komunální volby silně mobilizovaly občany obce. Při jejich opakovaném konání byla volební účast sice vyšší než u voleb řádných, ale oproti prvním volbám mimořádným tato účast klesla, v obci Vražkov dokonce o téměř osmnáct procent, v obci Újezdeček jen o necelá dvě procenta.

3.7. Vliv mimořádných komunálních voleb na obce

Mimořádné komunální volby ovlivnily každou zkoumanou obec, minimálně změnou volební účasti a změnou v zastupitelstvu obce. Ovšem ukazuje se, že jejich konání mělo pro obce i další následky, které se nedají odvodit pouze z výsledků voleb. Zde se velmi silně ukazuje pozice jednotlivých starostů. V zásadě lze následky interpretovat tak, že ve

¹⁵ Jednalo se o obecní projekt, který měl za cíl nalákat do obce turisty.

všech obcích došlo k vyřešení problému, který vedl k rozpadu zastupitelstva. [RBP] O tomto tvrzení lze polemizovat v obci Bynovec a Žiželice, kde se volby mimořádné konaly opět po řádných volbách v roce 2022, ovšem toto období není předmět této práce.

Pokud se podíváme podrobněji na jednotlivé obce, tak mimořádné komunální volby měly spíše pozitivní dopady. A to hlavně v případě, že došlo ke změně starosty obce. Šest starostů mluví o mimořádných volbách v souvislosti s pozitivní změnami, které nastaly v obci, jeden starosta je vnímá negativně a čtyři je vnímají neutrálně.¹⁶ [RBP]

Pozitivně jsou mimořádné komunální volby vnímány v obci Chudarov, Černovice, Všehrady, Vražkov, Dlažkovice a Malíč. Starostové napříč obcemi se shodují na tom, že díky konání mimořádných voleb se do zastupitelstva obce „*dostala mladá krev*“ [RD, RM], s vůlí změnit situaci v obci. Ve všech obcích, kde došlo ke změně starosty obce, se začal rozvíjet kulturní a společenský život občanů. Jedná se zde o změnu vůdčí osoby, která zároveň vnesla do řízení obce jiný druh sociálního kapitálu, o kterém mluví Skála (2017), díky kterému obce přestávají stagnovat. Zároveň dochází k rozvoji obecní infrastruktury, v některých obcích také k nárůstu a zkvalitňování obecního bydlení. V obci, kde vnímá starosta situaci neutrálně nedošlo po konání mimořádných voleb k žádným významným změnám, které by ovlivnily chod obce a občanů obce. [RBP]

Negativně jsou volby vnímány v obci Lužice, kdy mimo spojování jejich konání s problémy se získáním dotace, jak bylo zmíněno v předchozích kapitolách, starosta vnímá jako hlavní problém „*ztrátu statusu spolehlivé obce*“. Vidí to tak proto, že v obci doposud nebyly žádné výraznější problémy a konání mimořádných komunálních voleb vnímá jako selhání fungující obce. Zároveň si všiml, že je mu konání voleb připomínáno během jednání s jinými starosty, které vůbec nesouvisejí s problematikou. [RL]

Mimo jiné se také ukazuje, že konání mimořádných komunálních voleb zvedá zájem občanů o účast na komunální politice. Tím nemyslím volební účast, ale jejich zapojení v rámci jednání zastupitelstva obce. Bezprostřední reakcí na pád zastupitelstva obce bývá nárůst jejich účasti, který postupně slábne a stoupá opět s ustavujícím zasedání zvoleného zastupitelstva obce. Jinde naopak klesá účast přímo na zasedání zastupitelstva obce, ale lidé se chodí aktivně ptát na obecní úřad na informace, které je zajímají a řeší tam své problémy. [RBP]

¹⁶ Z tohoto počtu je vyloučena obec Opočno, kde se nepodařilo získat vyjádření, a také obec Bynovec a Žiželice, kde se mimořádné komunální volby konaly v dalším volebním období.

Další přímý dopad na obce můžeme vidět v souvislosti s navazujícím volebním obdobím. Někteří starostové přistoupili ke kroku zvýšení počtu zastupitelů. Tento krok je vnímán jako prevence právě ke konání voleb nových. Počet členů zastupitelstva, respektive jejich zvednutí bylo řešeno v sedmi obcích, přistoupeno k tomuto kroku bylo ale jen ve čtyřech. Nejčastějším argumentem proti zvednutí počtu zastupitelů byl nedostatek potenciálních kandidátů nebo finanční náklady s tím související. Starostové jednotlivých obcí se shodují také na tom, že kdyby bylo možné zvednout počet zastupitelů již při konání voleb mimořádných, tak toho využijí, ovšem do voleb řádných ztrácejí k tomuto kroku vůli. Další starostové krok považují za zbytečný, protože (povětšinou) sedmičlenné zastupitelstvo obce považují za dostatečné a konání dalších mimořádných voleb dle jejich úsudku nehrozí. [RBP]

Počet členů zastupitelstva byl zvednut v obci Černovice, Všehrady, Hora Svatého Šebestiána a Malíč. Pouze obec Černovice je s tímto krokem spokojena, a to hlavně protože v obci došlo ke zvýšení počtu obyvatel a zvednutí počtu zastupitelů tak nebylo pouze reakcí na volby mimořádné. V obci Všehrady a Malíč byl tlak na zvednutí zastupitelů z nadřízených orgánů kraje. Starostové si od vyššího počtu zastupitelů slibovali více efektivní práci zastupitelstva. To se v žádné obci nepotvrdilo. Starostka obce Hora Svatého Šebestiána dokonce uvažuje o opětovném snížení počtu zastupitelů pro následující volební období, v obci Malíč a Všehrady jsou tyto myšlenky také, ale kvůli naléhání ze strany kraje k tomu tyto obce zřejmě nepřistoupí. Ukázalo se, že tyto obce mají problém sehnat dostatečný počet kandidátů do voleb do obecního zastupitelstva. Pokud se jim podaří občany sehnat, tak ti častokrát berou svou funkci jako povinnost, nezajímají se o dění v obci a jsou zde pouze „do počtu“. Podle starosty obce Chuderov *„pokud zastupitelstvo funguje a je tam sedm lidí, co chtějí něco dělat pro obec, budou chodit na pracovní schůzky a hlasovat, tak to nemá cenu zvedat, pokud tam budou lidé, co se nezajímají, tak je lepší devět.“* Toto se vztahuje i na zastupitelstva pětičlenná. Pro obce je klíčové funkční zastupitelstvo a starosta, který je zároveň dobrý hospodář. [RCh, RM, RVš, RM, RHSS]

Některá zastupitelstva se také v reakci na konání mimořádných komunálních voleb rozhodla jmenovat uvolněného starostu. K tomuto kroku přistoupilo zastupitelstvo obce ve třech obcích. Jedná se o obce, kde byla vůči starostům nedůvěra obyvatel nebo zastupitelů a tento krok měl za cíl jejich důvěryhodnost zvýšit. V těchto obcích jsou starostové i v dalším volebním období jmenováni do funkce jako dlouhodobě uvolnění. Zkušenost starostů se v obcích liší, někteří nepovažují za možné, aby svou funkci vykonávali jako

dlouhodobě uvolnění, a to z toho důvodu, že obec podle nich nemá dostatečné prostředky. Opakuje se zde stejný argument jako u zvýšení počtu zastupitelů. Argument je lehce v rozporu s kroky v nejmenších obcích, jako jsou právě Dlažkovice, Malíč a Všehrady, kde starostové jsou dlouhodobě uvolnění a na finanční prostředky se nikterak neohlíží, a i přesto tyto obce vzkvétají. [RBP] Ovšem s argumentem se ztotožňují také někteří odborníci, jako například Šaradín, Outlý, Soukup a Vrábková (2019). Žádný ze starostů si nevyzkoušel tuto funkci v obou možných variantách, vždy byli buď uvolnění nebo neuvolnění. Svou situaci porovnávají pouze s předchozími starosty, což dle mého názoru není vhodný způsob argumentace, jelikož každý starosta přistupuje ke své práci jinak, má jiné cíle, vlastnosti a přesvědčení.

Závěr

V bakalářské práci jsem se zabývala tématem mimořádných komunálních voleb. Během zkoumaného období došlo k rozpadu zastupitelstva ve čtrnácti obcích Ústeckého kraje. Každá z obcí je jedinečná svým počtem obyvatel, způsobem vedení, velikostí, majetkem i rozvojem, a přesto u nich došlo ke stejnému problému – rozpadu obecního zastupitelstva. Cílem této bakalářské práce bylo tento fenomén kvantifikovat a přiblížit okolnosti a dopady jejich konání. Oba tyto cíle byly naplněny skrze odpovědi na výzkumné otázky.

1. Jak často se konaly mimořádné volby v Ústeckém kraji v letech 2018 až 2022?

Na první výzkumnou otázku bylo poměrně jednoduché najít odpověď. Ukázalo se, že mimořádné komunální volby probíhaly ve třech letech – 2019, 2020, 2021. Nejvíce se uskutečňovaly právě v roce 2019, což se ukázalo být klíčovým ukazatelem pro zodpovězení následujících výzkumných otázek. Jejich počet v následujících letech volebního období klesal, v roce 2022 se nekonaly žádné.

2. V jak velkých obcích se konaly mimořádné volby v Ústeckém kraji v letech 2018 až 2022?

V tomto případě je třeba brát v potaz dvě úvahy ohledně velikosti obcí. První z nich je počet obyvatel a druhým počet zastupitelů. Má zjištění korespondují s výsledky zkoumání Jaroše a Balíka, kteří tvrdí, že konání nových komunálních voleb nastává v menších obcích s pěti nebo sedmi zastupiteli. Pokud se podívám na velikostní kategorie obcí, tak se zde nachází jen jedna, která má více než tisíc obyvatel, nejčastěji měly obce obyvatel méně než pět set. Všechny obce měly maximálně sedm zastupitelů.

Potvrzuje se zde také zjištění, že rizikovější jsou právě sedmičlenná obecní zastupitelstva, nikoliv ta pětičlenná. To se dá, vysvětlit tím, že počet sedmičlenných obecních zastupitelstev je nejvyšší, jedná se o více než 2500 zastupitelstev, oproti necelým pět seti pětičlenných. Na obce je také vyvíjen nátlak, aby počet zastupitelů zvedly ze zákonem stanoveného minima. Jedná se o intervence ze strany Ústeckého kraje, se kterým se setkaly právě obce, které mají pouze pět členů zastupitelstva.

3. Jaké byly příčiny mimořádných voleb v Ústeckém kraji v letech 2018 až 2022?

Zákonné příčiny mimořádných komunálních voleb jsou jasně dané, ve zkoumaném vzorku k nim došlo proto, že počet členů zastupitelstva obce klesl pod minimum pěti členů. Obce

můžeme rozdělit v zásadě na dva typy, prvním jsou ty, kde k poklesu zastupitelů došlo v reakci na výsledky voleb řádných, druhým ty, kde počet zastupitelů klesl kvůli eskalaci dlouhodobých problémů. Obě kategorie se dají dále dělit. Hlavní rozdělení příčin souvisí s tím, kdy se mimořádné komunální volby obci v konaly. Další dělení příčin souvisí s jednáním zastupitelů před rezignací nebo se jedná o typ příčin dlouhodobějších konfliktů.

Příčiny prvního typu v obcích nelze příliš eliminovat, jedná se o momentální neshody mezi zastupiteli a jejich obměna poté vede k vyřešení příčiny. Tato zastupitelstva se nedokáží shodnout na volbě starosty obce nebo starostu obce zvolí, ale krátce po jeho zvolení na svou funkci rezignují kvůli nesouhlasu s obsazením jednotlivých pozic v obecním zastupitelstvu.

Dle mého názoru je ovšem rizikovější právě to, když se mimořádné komunální volby konají jakožto reakce na dlouhodobé problémy v obci. Ukázalo se, že zastupitelstva se zde rozpadla buď kvůli nesouhlasu s vedením obce nebo kvůli nesouhlasu s budoucím směřováním obce. Odstupující zastupitelé zde byli menšinou. Argumentem pro odstupující zastupitele bývají povětšinou občané – tedy myšlenky toho, že občané s nimi souhlasí nebo, že je o rezignaci sami požádali. Řešením těchto příčin by mohlo být například usnadnění konání místního referenda a jeho rozšíření o možnost odvolání starosty obce. V obcích, kde se uvažovalo o konání referenda na místo nových voleb od něj bylo upuštěno právě kvůli jeho složitosti a nejasnosti ohledně jeho naplňování. Ty obce, kde zastupitelé nesouhlasili s vedením obce tuto možnost ani neměly. Mám za to, že rozšíření a zjednodušení pravidel pro jeho konání by mělo za následek snížení počtu nových komunálních voleb.

Mnou definované typy příčin mimořádných komunálních voleb nerozporují ty pojmenované Jarošem a Balíkem (2018). Autoři příčiny voleb pojmenovali velmi obecně a ve svém článku zmiňují příklady. Celá má typologie příčin by se na základě jejich dělení řadila do kategorie příčin personálních a programových. Ovšem s jedním předpokladem autorů se můj výzkum rozchází. Autoři tvrdí, že v pětičlenných zastupitelstvech dochází k odchodu jednoho zastupitele, ovšem v mnou zkoumaném vzorku rezignovalo na svou funkci více členů zastupitelstva. Tento rozdíl může vysvětlovat velikost vzorku, kdy v mém byla pouze tři zastupitelstva pětičlenná, mohlo se jednat o nestandardní odchylky, které jsou v článku autorů zmíněny krátce.

Pokud se podíváme za definované příčiny, tak za jeden ze spouštěčů může být považováno také nenastoupení náhradníků do funkce zastupitelů. Ukazuje se, že obce mají

problém získat kandidáty do svých kandidátních listin a ti později nechtějí v mnohých případech přijmout svou funkci. Obvykle odmítají funkce zastupitelů hlavně proto, že souhlasí s odstupujícími zastupiteli a svým setrváním v obecním zastupitelstvu by jen podpořili vládnoucí zastupitele. Moc náhradníků spočívá hlavně v jejich odmítnutí funkce zastupitele obce, v tu chvíli totiž doopravdy dojde k nějaké změně právě díky jejich (ne)konání, kdežto pokud v obecním zastupitelstvu setrvají, tak jako jednotlivci velkou moc nemají.

4. Jak ovlivnily mimořádné volby obce v Ústeckém kraji v letech 2018 až 2022?

Pod ovlivněním obcí si lze představit spoustu věcí – od chodu obecního úřadu přes investice až po následky, které se ukázaly po několika letech. Fungování obcí jako takových nebylo konáním voleb ovlivněno do budoucna. Někteří starostové měli strach z toho, že jim kvůli jejich konání nebudou například udělované dotace, ovšem tato skutečnost se neprokázala. Starostové se shodují na tom, že největší obavy a nejsilnější emoce panovaly těsně po rezignaci zastupitelů, a to převážně kvůli strachu z omezení chodu obcí a investic, které reálně nastalo pouze v jedné ze zkoumaných obcí. V případě obcí, kde došlo k rezignaci zastupitelů kvůli eskalaci dlouhodobých problémů, byli občané více vystavováni volební kampani, kde byly mimořádné komunální volby ukazovány v negativnějším světle, než tomu bylo ve skutečnosti.

Jedním z přímých následků, které přinesly mimořádné komunální volby, je zvýšení počtu zastupitelů v několika zkoumaných obcích a také změna ve formě vládnutí nově zvolených starostů obce, kteří nově vykonávali svou funkci jako dlouhodobě uvolnění. Zvednutí počtu zastupitelů se ukazuje být taktikou, která měla za cíl zabránit dalšímu konání mimořádných komunálních voleb, ale obce v tomto kroku nespátřují pozitivní změny, naopak, efektivita zastupitelstva obce se zmenšila. Jinak tomu je ovšem v pozici uvolněného starosty obce. Žádná z obcí, kde byl po mimořádných komunálních volbách starosta dlouhodobě uvolněný neuvažuje nad tím, že by toto v dalším období změnila.

Vliv mimořádných komunálních voleb nelze spatřovat pouze v negativech, jako je nutnost rozpočtového provizoria či v neschválení žádostí o dotace. Pozitiva můžeme spatřovat v rozvoji, který jednotlivým obcím přinesly. Podařilo se mi prokázat, že obce, kde došlo ke změnám starostů se rozvíjí, to je vidět na konkrétních příkladech, tyto obce začaly více investovat do své infrastruktury, obecního bydlení a také aktivit. Starostové jsou po jejich konání více otevření nejen zastupitelům, ale také obyvatelům obce ve snaze

zabránit dalšímu konání těchto voleb. Zároveň je jejich konání důležitou zkušeností, která ukazuje jednotlivým komunálním aktérům křehkost spolupráce a nutnost dobrých vztahů.

5. Jak změnily mimořádné volby složení zastupitelstva obcí v Ústeckém kraji v letech 2018 až 2022?

Žádné zastupitelstvo obce nebylo dostatečně stabilní. V každé obci byli zvoleni noví zastupitelé a povětšinou také noví starostové. Někde tomu tak bylo kvůli kandidátům a jinde kvůli rozdílným preferencím občanů jednotlivých obcí. Větší obměna zastupitelů se v obcích ukázala v případech, že volby byly způsobeny dlouhodobými konflikty. Můžeme zde spatřovat jednu výjimku v obci Všehrady, kde byli zvoleni všichni zastupitelé nově a volby se zde konaly jako reakce na volby řádné. Ukazuje se zde to, že pokud jsou volby v brzkém čase po volbách řádných, tak občané příliš nemění svou volbu – vliv na to má také chování zastupitelů v období mezivládí a jejich další kroky ve volební kampani.

Právě nově zvolení zastupitelé přinesly do většiny obcí nové myšlení a snahu o zvelebování jejich obce. Snaha nově zvolených zastupitelů ovšem klesá s jejich pozdějším zvolením. Například v obci Lužice, kde se mimořádné komunální volby konaly až na konci roku 2021, se příliš neprojevovali a nesnažili se o zásadní změny. Naopak zastupitelé v obci Malíč využili svého zvolení a potažmo i prohry v mimořádných komunálních volbách k tomu, aby posílili svou pozici do voleb řádných, kdy se jim podařilo své vize ukázat lépe a obsadili tak funkci starosty obce.

6. Jaký měly mimořádné volby vliv na volební účast v obcích v Ústeckém kraji v letech 2018 až 2022?

Při psaní práce jsem ohledně této otázky měla určité předpoklady, které se naplnily jen z části. Myslela jsem si, že zvednutí volební účasti nastane v obcích, kde zastupitelé rezignovali kvůli dlouhodobým konfliktům, naopak její snížení jsem očekávala tam, kde zastupitelé rezignovali v návaznosti na volby řádné. Ukázalo se, že vliv na volební účast nemají příčiny mimořádných voleb, jako spíš volební účast ve volbách řádných.

Volební účast v mimořádných volbách stoupala v těch obcích, kde ve volbách řádných byla nižší než 60 %, klesala naopak v obcích, kde volební účast byla vyšší než 70 %. V obcích s účastí mezi 60 a 70 % se situace lišila. K mobilizaci občanů dochází tam, kde komunální volby nejsou příliš populární. Vzhledem k tomu, že se jedná o poměrně malé obce, tak zde velký procentní rozdíl může udělat pár občanů, kteří se rozhodnout

(ne)volit. Je patrné, že občané v obcích vnímají situace, které se u nich dějí, velmi odlišně a jen těžce lze předpokládat, jak se zachovají – na jejich rozhodování mají vliv i další okolnosti, kterým by bylo dobré věnovat pozornost v dalších výzkumem.

Díky zodpovězení výzkumných otázek se mi podařilo rozšířit bádání o komunální politice směrem, kterému doposud nebylo věnováno příliš pozornosti. Tento výzkum může sloužit dalším kolegům či kolegyním, kteří by se chtěli zabývat mimořádnými komunálními volbami, může pro ně být inspirací nebo ho mohou využít pro porovnání svých zjištění. Dokázala jsem zde také poukázat na několik problémů, kterým by bylo dobré se věnovat na vyšší úrovni, těmi problémy je současné nastavení volebního systému, obzvláště pasáže týkající se voleb konaných mimo řádný termín a také nastavení konání místního referenda, které by při jeho úpravě mohlo zabránit konání mimořádných komunálních voleb. Možným řešením by mohlo být upravení podmínek pro konání nových voleb v nejmenších obcích, a to tak, že by se zde řešila pouze jedna z podmínek, a to klesnutí počtu zastupitelů o polovinu. Upustilo by se od poklesu pod pět a počet nových voleb by se tak zmenšil. Další možností je uzákonění doplňovacích voleb, v rámci kterých by se zaplnila prázdná místa po odstupujících zastupitelích.

Tento výzkum může sloužit pro porovnání situace napříč Českou republikou. Případně může být základem pro výzkumy, které by se zaměřovaly na volební kampaň v komunálních volbách a její vliv na výsledky voleb mimořádných, pro kterou nebyl v této práci dostatečný prostor. Případně je možné tento výzkum rozšířit o pohledy opozičních zástupců jednotlivých obcí a tím získat ještě ucelenější pohled na problémy v obci.

Výsledky tohoto výzkumu nejsou zobecnitelné na Českou republiku, ale vzhledem k tomu, že se v mnohých případech ztotožňují se zkoumáním Jaroše a Balíka (2018), tak lze předpokládat, že situace napříč kraji bude velmi podobná.

Summary

The bachelor thesis dealt with the early local elections in the Ústí nad Labem region. The author managed to quantify the phenomenon and to find out the circumstances and impacts of the disintegration of councils on municipalities. This fulfilled the objectives of the thesis and answered the research questions. It turned out that the most frequent early elections were held in the first year of the electoral term. In the later years, elections were held less frequently, towards the end of the electoral term not at all, due to legal conditions. There was a correlation between the date of holding and the causes of early elections. In the first dates announced, early elections were held in response to regular elections. The cause was dissatisfaction with the result and problems of agreement between municipal councillors. The councillors could not agree among themselves on the municipal leadership and resigned before it was elected, or the municipal leadership was elected but the councillors resigned due to disagreement with its election. In later years, early elections were held due to the escalation of long-standing problems in the municipality. Either because of disagreement with the leadership of the village or because of the future development of the village. At the same time, this type of election tended to take place in small municipalities that had five or seven councillors. Almost all the municipalities had less than a thousand inhabitants. These findings are consistent with the research of Jaros and Balik, who examined new local elections.

The early local elections affected municipalities in different ways. Almost all mayors praise the elections and consider them as the point from which their municipalities started to develop. More investments have been made in these municipalities, municipal events are more frequent and citizens are more satisfied with life in the municipality. Only one municipality was negatively affected. In this municipality, investments have been reduced and the life of the citizens has become more difficult. But one thing is common to all municipalities. In each of them, new councillors have been elected and voter turnout has changed. We can see that the turnout of the residents has changed depending on their turnout in the regular elections. Citizens were mobilized in municipalities where the turnout was less than sixty percent. There was a decline in turnout where turnout was above seventy percent. At the same time, municipalities were also affected by the change of mayors, with only two municipalities re-electing mayors who had governed before the early elections. Another direct consequence of the elections is the increase in the number of councillors, which the municipalities decided to do precisely because of the fear of another

early election. However, it turns out that more councillors in municipalities does not mean more effective councillors and mayors mostly regret this move. The last consequence identified is the change in the position of the mayor, who in some municipalities has taken up the position of full-time mayor.

In addition to the predefined objectives, the author has also managed to define situations that could prevent early elections from taking place. The first of these is a sufficient number of replacements to take the place of the resigning councillors. The second is the holding of a local referendum, which could prevent the holding of early elections in the event that there is disagreement in the municipality about the future development of the municipality.

Zdroje

BALÍK, Stanislav, 2006. Politické strany a komunální politika v Brně. In: *Lokální a politický pluralismus. Brno ve třech století..* Brno: CDK a ISPO FSS MU, s. 89-109. ISBN 80-7325-110-8.

BALÍK, Stanislav, 2009. Komunální politika: obce, aktéři a cíle místní politiky. Grada, 250 s. ISBN 978-80-247-2908-4.

BALÍK, Stanislav, 2010. Politická a stranická stabilita obecních orgánů 1990 - 2010. Případová studie okresu Šumperk. *Acta Politologica* [online]. 2(3), 17-29 [cit. 2023-12-07].

BALÍK, Stanislav, Petr GONDOLA a Kamil GREGOR, 2020. Dvacet let komunálních voleb v ČR. Brno: Masarykova univerzita, 159 s. ISBN 978-80-7325-381-3.

BALÍK, Stanislav. 2016. Local Cleavages, Politics and Policy at the Local Level – Is the Depolitization Real? *Sociální studia*. Masarykova univerzita, roč. 13, č. 1, s. 73-85. ISSN 1214-813X.

BENEŠ, Vít a Petr DRULÁK, 2019. Metodologie výzkumu politiky. Praha: Sociologické nakladatelství, 360 s. ISBN 978-80-74-19-283-8.

BERNARD, Josef, 2012. Individuální charakteristiky kandidátů ve volbách do zastupitelstev obcí a jejich vliv na volební výsledky. *Sociologický časopis* [online]. [cit. 2024-01-14].

BERNARD, Josef, 2012. Komunální politika malých obcí a její neformální aspekty. Praha. Dizertační práce. Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Katedra sociologie. Vedoucí práce Buriánek, Jiří.

BUBENÍČEK, Václav – KUBÁLEK, Michal. 2010. Konfliktní linie v malých obcích. *Acta Politologica* 2, 3, 30–45.

BUREŠOVÁ, Barbora; BALÍK, Stanislav (2019). Kdo jsou iniciátoři místních referend v ČR? *Acta Politologica*. Vol. 11, no. 2, pp. 18–38. https://doi.org/10.14712/1803-8220/30_2018

ČMEJREK, Jaroslav, Václav BUBENÍČEK a Jan ČOPÍK, 2010. *Demokracie v lokálním politickém prostoru [specifika politického života v obcích ČR]*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3061-5.

DLOUHÝ, Hynek, 2021. Nejhorším místem pro život je Ústecký kraj, tvrdí průzkum. Umíráme nejmladší. *Mostecký deník* [online]. [cit. 2024-03-14]. Dostupné z: https://mostecky.denik.cz/zpravy_region/misto-pro-zivot-ustecky-kraj-20211216.html

DOLLERY, Brian a Lin CRASE, 2004. Is bigger local government better? An evaluation of the case for Australian municipal amalgamation programs. *Urban policy and research*. [online]. Taylor & Francis Group, **22**(3), 265-275 [cit. 2024-03-20]. ISSN 0811-1146.

Dostupné z:

https://www.researchgate.net/publication/249017271_Is_Bigger_Local_Government_Better_An_Evaluation_of_the_Case_for_Australian_Municipal_Amalgamation_Programs

FIALA, Petr, 1994. O komunálních volbách a politice. *Proglas: pro politiku a kulturu*. Brno: CDK, **1994**(10), 3-4. ISSN 0862-6731.

HÁJEK, Lukáš a Stanislav BALÍK. Komunální volby v roce 2018. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Mezinárodní politologický ústav, 2020. 229 s. Ediční řada Monografie ; svazek č. 71. ISBN 978-80-210-9602-8.

HENDL, Jan, 2016. Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace. Čtvrté, přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0982-9.

HORNEK, Jakub. Zhroucené obce v České republice. Dizertační práce, vedoucí Jüptner, Petr. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Katedra politologie, 2022.

CHRISTINA, Jan, 2019. Případová studie – metoda kvalitativní výzkumné strategie a designování výzkumu. Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-5373-6.

JAROŠ, Bronislav a Stanislav BALÍK, 2018. Nové komunální volby v ČR 2002-2017: blokuující menšiny? *Acta Politologica* [online]. Charles University, Faculty of Social Sciences, Institute of Political Studies, **10**(1), 132-152 [cit. 2024-03-20]. ISSN 1804-1302.

JÜPTNER, Petr, 2004. Komunální koalice a politické modely. *Politologická revue* [online]. Česká společnost pro politické vědy, **10**(2), 80-101 [cit. 2024-04-12]. ISSN 1211-0353.

JÜPTNER, Petr, Martin POLINEC, Kamil ŠVEC a Lukáš VALEŠ, 2007. Evropská lokální politika. Praha: Petr Jüptner ve spolupráci s Institutem politologických studií FSV UK, 251 s. ISBN 978-80-254-1187-2.

KRPÁLKOVÁ, Soňa, 2020. Nové volby do zastupitelstev obcí v evropské perspektivě. *Politologická revue* [online]. Prague: Czech Political Science Association, **26**(2), 79-104 [cit. 2023-12-07]. ISSN 1211-0353.

KRPÁLKOVÁ, Soňa, 2022. Volby do zastupitelstev obcí v období mezi řádnými volbami (Dodatečné, nové a opakované volby, opakované hlasování) - 2018 až 2022. Český statistický úřad [online]. [cit. 2022-11-01]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/volby-do-zastupitelstev-obci-v-obdobi-mezi-radnymi-volbami-dodatecne-nove-a-opakovane-volby-opakovane-hlasovani-2018-az-2022>

LEBEDA, Tomáš, 2009. Komunální volby klamou. Krátké zastavení nad problematickými aspekty volebního systému pro obecní zastupitelstva. *Acta Politologica* [online]. **1**(3), 332-343 [cit. 2023-12-07]. ISSN 1803-8220.

MÜLLER, Karel B, Kamil FLEISSNER a Daniel KNÝ, 2015. Lokální politika v Česku a v Evropě aneb vítějte v labyrintu místní samosprávy/Local Politics in the Czech Republic and Europe: Welcome in the labyrinth of local governance. *Politologická revue* [online]. Prague: Czech Political Science Association, **21**(1), 119 [cit. 2024-01-14]. ISSN 1211-0353.

MYNÁŘOVÁ, Tereza, 2020. Ústeckému kraji škodí image průmyslového regionu. Potýká se s nezaměstnaností i odlivem obyvatel. In: *DenikN* [online]. [cit. 2024-03-14]. Dostupné z: <https://denikn.cz/447139/usteckemu-kraji-skodi-image-prumysloveho-regionu-potyka-se-s-nezamestnanosti-i-odlivem-obyvatel/>

MYŚLIWIEC, Małgorzata; MADEJ, Małgorzata; TYBUCHOWSKA-HARTLIŃSKA, Karolina. Early Elections of the Mayor of the City in Poland. Analysis of the Case of Ruda Śląska in 2022. *Przegląd Prawa Konstytucyjnego*, 2023, 3 (73): 273-284.

OUTLÝ, Jan a Pavel ŠARADÍN, 2004. Studie o volbách do zastupitelstev v obcích. Olomouc: Univerzita Palackého, 232 s. ISBN 80-244-0798-1.

RIGEL, Filip. Platnost a závaznost rozhodnutí v místním referendu ve světle zkušeností z praxe. In *Europeanization of the national law, the Lisbon Treaty and some other legal issues* (CD ROM). 1. vyd. Brno: Tribun EU. s. 618-628. ISBN 978-80-210-4630-6. 2008.

RYŠAVÝ, Dan a David FIEDOR, 2023. Kapitola 7: Občanská participace. In: *Fakta a Trendy V Současné české Společnosti*. Czech Republic: Karolinum Press. ISBN 9788024654737.

RYŠAVÝ, Dan, 2017. Patnáct let studií komunálních voleb. *Politologická revue* [online]. Prague: Česká společnost pro politické vědy, **23**(2), 115-132 [cit. 2023-12-14]. ISSN 1211-0353. Dostupné z: <https://www.ceeol.com/search/viewpdf?id=635494>

ŘÍCHOVÁ, Blanka, Petr JÜPTNER, Martin RIEGL a Kamil ŠVEC, 2015. Analýza politiky a političtí aktéři: možnosti a limity aplikace teorií v příkladech. Praha: Sociologické nakladatelství SLON, 251 s. ISBN 978-80-7419-187-9.

SKÁLA, Vít (2017). Vliv sociálního kapitálu na rozvojový potenciál venkovských obcí. *Acta Politologica*. Vol. 9, no. 2, pp. 40-56. Dostupné z: <https://acpo.vedeckecasopisy.cz/publicFiles/001337.pdf>

SMOLÍKOVÁ, Andrea a Stanislav BALÍK, 2018. Personalizace na komunální úrovni : existuje a lze ji v českém prostředí zkoumat? *Středoevropské politické studie*. [online].

Brno, 20(2), s. 204-221 [cit. 2024-01-13]. ISSN 1212-7817. Dostupné z:
<https://www.muni.cz/vyzkum/publikace/1493845>

SVOBODA, Jiří, Jakub HUDÁK a Petr JÜPTNER, 2003. Komunální politické systémy. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, 190 s. ISBN 80-7308-056-7.

SVOBODA, Petr. Konzultativní místní referendum – ano či ne? Online. *Acta Universitatis Carolinae. Iuridica*. 2010, roč. 56, č. 1, s. 149-160. ISSN 0323-0619. [cit. 2024-04-13].

ŠARADÍN, Pavel; OUTLÝ, Jan; SOUKOP, Michal a VRABKOVÁ, Iveta. Politika na půl úvazku aneb Neuvolnění starostové: Jak fungují jejich obce? Online. *Sociologický časopis*. 2019, roč. 55, č. 4, s. 503-522. ISSN 0038-0288. Dostupné z: <https://doi.org/10.13060/00380288.2019.55.4.475>. [cit. 2024-04-13].

TRÁVNÍČEK, Matěj (2014). Současná podoba a perspektivy volebního systému pro komunální volby v České republice. *Acta Politologica* 6, 2, 212-237. ISSN 1803-8220.

Legislativní dokumenty

Sněmovní tisk 519: Vládní návrh na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze, ve znění pozdějších předpisů, 2008.

Zákon č. 128/2000 Sb.: o obcích (obecních zřízeních) ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 491/2001 Sb.: o volbách do zastupitelstev obcí a o změně některých zákonů.

Zákon č. 22/2004 Sb.: o místním referendu a o změně některých zákonů

Zdroje dat

ČSÚ, 2017. Charakteristika kraje. ČSÚ. *Český statistický úřad* [online]. [cit. 2024-03-13]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xu/charakteristika_kraje

ČSÚ, 2018. Volby do zastupitelstev obcí. Český statistický úřad [online]. [cit. 2024-03-13]. Dostupné z: <https://www.volby.cz/pls/kv2018/kvs?xjazyk=CZ>

ČSÚ, 2019. *Ženy a muži v Ústeckém kraji*. Ústí nad Labem. CSU-00051/2019-76.

Dostupné také z:

<https://www.czso.cz/documents/10180/91233409/33022519.pdf/b5df3e69-40cd-4cdd-9180-c64d07f347d1?version=1.6>

ČSÚ, 2021. Věková struktura obyvatel Ústeckého kraje v roce 2021. *Český statistický úřad* [online]. [cit. 2024-03-13]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xu/vekova-struktura-obyvatel-usteckeho-kraje-v-roce-2021>

ČSÚ, 2018. Počet obyvatel v obcích k 1. 1. 2028. HAVEL, Radek. *Český statistický úřad* [online]. [cit. 2024-03-13]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/pocet-obyvatel-v-obcich-see2a5tx8j>

ČSÚ, 2023. Počet obyvatel v obcích k 1. 1. 2023. HAVEL, Radek. *Český statistický úřad* [online]. [cit. 2024-03-13]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/pocet-obyvatel-v-obcich-k-112023>

ČSÚ, RK 2018 – Ústecký kraj – registr kandidátů v Ústeckém kraji v řádných volbách 2018.

ČSÚ, RK 18-22 – Ústecký kraj – registr kandidátů v Ústeckém kraji v mimořádných volbách mezi lety 2018-2022.

ČSÚ, 18-22 – souhrn – souhrnné informace o všech kandidátech a zastupitelích v členění dle pohlaví a věku v mimořádných volbách v Ústeckém kraji mezi lety 2018-2022.

Seznam grafických znázornění

Obrázek 1: Mapa mimořádných komunálních voleb v letech 2018 - 2022.....	26
Obrázek 2: Typologie příčin mimořádných komunálních voleb	39
Graf 1: Počty obcí, ve kterých se konaly nové volby podle počtu obyvatel	27
Graf 2: Porovnání volební účasti v komunálních volbách 2018	30
Graf 3: Počet obyvatel v obcích k roku 2018	32
Graf 4: Počet zastupitelů v obcích k roku 2018.....	33
Graf 5: Počet nových komunálních voleb napříč volebním obdobím.....	37
Graf 6: Potřebný počet náhradníků pro zabránění mimořádným volbám	42
Tabulka 1: Přehled obcí, ve kterých se konaly mimořádné komunální volby.....	13
Tabulka 2: Počet mimořádných komunálních voleb v letech 2018–2022.....	25
Tabulka 3: Velikostní kategorie obcí Ústeckého kraje k roku 2023	28
Tabulka 4: Možnost zabránění mimořádným komunálním volbám	41
Tabulka 5: Změny v obecním zastupitelstvu	47
Tabulka 6: Porovnání volební účasti ve zkoumaných obcích.....	48

Seznam příloh

Příloha 1: Scénář k prováděným rozhovorům
Příloha 2: Informovaný souhlas
Příloha 3: Použité zápisy ze zasedání zastupitelstva obce
Příloha 4: Seznam respondentů

Příloha 1: Scénář k rozhovorům

Tento rozhovor je prováděn v rámci výzkumu k bakalářské práci na Univerzitě Karlově Danou Děckou. Výzkum se zaměřuje na mimořádné volby do zastupitelstva obcí v Ústeckém kraji v letech 2018–2022. Mimořádné volby jsou neprozkoumaným tématem, který ovlivňuje mnoho obcí. Cílem výzkumu je zjistit okolnosti mimořádných voleb, přiblížit další informace o nich a tím rozšířit současný stav poznání. Rozhovor bude rozdělen do několika okruhů. Rozhovor by měl zabrat přibližně 40 minut.

Návod k tomuto rozhovoru je z velké části převzat z práce Mgr. Soni Krpákové, která provádí výzkum týkající se opakovaného konání nových voleb zastupitelstva obcí. Scénář rozhovoru pro můj výzkum je použit s jejím souhlasem.

Okruh I. – Dění v obci před rozpadem zastupitelstva

V některých obcích došlo k rozpadu zastupitelstva na základě rozporů mezi členy zastupitelstva nebo pod tlakem sporů mezi obyvateli. Jaká byla situace ve Vaší obci?

	odpověď 1	odpověď 2	odpověď 3	odpověď 4
Jaká byla atmosféra v obci než došlo k rozpadu zastupitelstva?	Klidná, v obci nebyly žádné spory	Běžné spory mezi obyvateli	Vyostřené spory mezi obyvateli	Jiná odpověď
Doplnění odpovědi, komentář:				
Jak vypadala interní spolupráce mezi zastupiteli?	Zastupitelé spolupracovali, zajímali se o dění v obci	Zastupitelé spolupracovali, příliš se o dění v obci nezajímali	Zastupitelé nespolečně spolupracovali	Jiná odpověď
Doplnění odpovědi, komentář:				
Jak by se dala označit atmosféra na jednání zastupitelstva?	Klidná, někdy drobné konflikty	Bouřlivá, konflikty mezi zastupiteli	Bouřlivá, konflikty zastupitelé/obyvatelé	Jiná odpověď
Doplnění odpovědi, komentář:				
Jaký měly konflikty charakter?	Výhradně programové	Výhradně osobní	Kombinace obojího	Jiná odpověď
Doplnění odpovědi, komentář:				
Byla běžná účast veřejnosti na jednání zastupitelstva?	Ano, obyvatelé chodili často	Ano, obyvatelé chodili málo	Ne, účast obyvatel nebyla běžná	Jiná odpověď
Doplnění odpovědi, komentář:				
Jsou obyvatelé obce rozděleni do nějakých skupin?	Starousedlíci X nově přistěhovalí	Dlouhodobí X noví zastupitelé	Nejsou nijak rozděleni	Jiná odpověď
Doplnění odpovědi, komentář:				

Okruh II. – Důvody rozpadu zastupitelstva

V obcích, kde dochází ke konání nových voleb se často zastupitelé i náhradníci vzdají mandátů, zejména proto, že nesouhlasí s novým vedením obce, ocitnou se po volbách v menšině nebo doufají, že většinu konečně získají konáním dalších voleb. Jaká byla situace ve Vaší obci?

	odpověď 1	odpověď 2	odpověď 3	odpověď 4
Co bylo příčinou rozpadu zastupitelstva?	Programový spor	Osobní důvody	Kombinace obojího	Jiná odpověď
Doplnění odpovědi, komentář:				
Jaká byla, podle Vás, motivace členů zastupitelstva, že se vzdali svého mandátu?	Osobní důvody	Nesouhlas s vedením obce	Kombinace obojího	Jiná odpověď

Doplnění odpovědi, komentář:				
Jak a kdy došlo k informování občanů o rozpadu zastupitelstva?	Ještě v den rozpadu díky účasti na zasedání zastupitelstva	V nejbližších dnech prostřednictvím úřední desky	Později, díky konání mimořádných voleb	Jiná odpověď
Doplnění odpovědi, komentář:				
Byl podle Vás důvod rozpadu zastupitelstva srozumitelný občanům?	Ano, všem	Ano, těm, kteří sledují dění v obci	Ne	Jiná odpověď
Doplnění odpovědi, komentář:				
Kde a jak se hledaly informace o fungování samosprávy obce po rozpadu zastupitelstva?	Spojení se s jinou obcí, která situaci zažila	Kontaktování vyšších orgánů (kraj, MV)	Předchozí zkušenosti	Jiná odpověď + zájmové sdružení obcí
Doplnění odpovědi, komentář:				

Okruh III. – Dění v obci po rozpadu zastupitelstva

Po rozpadu zastupitelstva se řada obcí dostává do problematické situace, kdy nejsou možné investice a poskytování služeb občanům je ohroženo. Jak rozpad zastupitelstva ovlivnil situaci ve Vaší obci?

	odpověď 1	odpověď 2	odpověď 3	odpověď 4
Došlo v důsledku konání nových voleb v obci k omezení služeb nebo investic?	Ano, ale obyvatelé žádná omezení nepocítili	Ano, došlo k výrazným omezením, které všichni pocítili	Ne	Jiná odpověď
Doplnění odpovědi, komentář:				
Jaká konkrétní omezení (pokud byla) v obci nastala?	Neschválení rozpočtu/provizoriu m	Omezení investic	Jiná odpověď	
Doplnění odpovědi, komentář:				

Okruh IV. – Vliv na voličské chování, situace v obci po mimořádných volbách

V některých obcích vede konání nových voleb k výrazné změně ve volební účasti nebo zájmu o dění v obci. Jaká byla situace ve Vaší obci?

	odpověď 1	odpověď 2	odpověď 3	odpověď 4
Došlo po nových volbách k vyřešení problému, který vedl k rozpadu zastupitelstva?	Ano	Ne	Jiná odpověď	
Doplnění odpovědi, komentář:				
Změnila se atmosféra v obci po volbách?	Ano	Ne		
Doplnění odpovědi, komentář:				
Změnila se účast občanů na jednání zastupitelstva oproti období před volbami?	Ano	Ne		
Doplnění odpovědi, komentář:				
Změnila se atmosféra na	Ano	Ne		

jednáních zastupitelstva?				
Doplnění odpovědi, komentář:				
Ovlivnily mimořádné volby fungování obce v dalších letech?	Ano	Ne		
Doplnění odpovědi, komentář:				
Uvažovali jste nad zvednutím počtu zastupitelů v obci pro další volební období?	Ano	Ne		
Doplnění odpovědi, komentář:				
Vykonáváte svou funkci jako uvolněnou či neuvolněnou?	Uvolněná funkce	Neuvolněná funkce		
Doplnění odpovědi, komentář:				

Příloha 2: Informovaný souhlas

Informovaný souhlas s výzkumným rozhovorem

Byl/a jste požádán/a o rozhovor, který poslouží k získání dat pro potřeby bakalářské práce s názvem: *Mimořádné komunální volby. Případová studie Ústeckého kraje*. Bakalářská práce je prováděna v rámci studia na Fakultě sociální věd Univerzity Karlovy, ve studijním programu Politologie a veřejná politika, studentkou Danou Děckou.

Cílem práce je zjistit okolnosti mimořádných komunálních voleb v letech 2018–2022 a také jejich dopady na jednotlivé obce. Provedený rozhovor bude dále analyzován a jeho pasáže mohou být v práci citovány dle citačních norem. Rozhovor jako celek nebude nikde zveřejněn. V bakalářské práci bude zmíněna pozice, kterou v rámci obce zastáváte.

Účast na tomto rozhovoru je dobrovolná, můžete ji kdykoliv v průběhu přerušit, popřípadě máte možnost odmítnout odpovědět na kteroukoliv z otázek. Předpokládaná délka rozhovoru je 45 minut.

V případě jakýchkoliv nejasností lze kontaktovat výzkumníci na níže uvedeném emailu nebo telefonním čísle.

Datum konání rozhovoru:

Jméno respondenta:

Podpis respondenta

Dana Děcká

Email:

Tel:

Příloha 3: Použité zápisy ze zasedání zastupitelstva obce

Obec	Použitá usnesení/zápisy¹⁷	Označení zápisu
Újezdeček	Usnesení z jednání OZ obce Újezdeček ze dne 30. 9. 2019	ZU1
Chudеров	Zápis z ustavujícího zasedání Zastupitelstva obce Chudеров, konaného dne 01. 11. 2018 od 17:00 hodin v zasedací místnosti	ZCh1
	Zápis z ustavujícího zasedání Zastupitelstva obce Chudеров, konaného dne 13. 01. 2020 od 17:00 hodin v kabinách FK Chudеров	ZCh2
Bynovec	Usnesení z ustavujícího zasedání zastupitelstva dne 5. 11. 2018	ZB1
	Ustavující ZO 11. 1. 2021 - usnesení	ZB2
Černovice	Zápis z ustavujícího zasedání ZO ze dne 1.11.2018	ZČ1
	Usnesení z 2.zasedání ZO 18.12.2018	ZČ2
	Zápis ustavující zasedání ZO 10.4.2019	ZČ3
Všehrды	Usnesení zastupitelstva obce ve Všehrdech ze dne 4.4.2019	ZVš1
Hora Sv. Šebestiána	USNESENÍ Z 1. USTAVUJÍCÍHO ZASEDÁNÍ ZASTUPITELSTVA obce HORA SV. ŠEBESTIÁNA ZE DNE 1.11.2018	ZHSŠ1
Žíželice	Usnesení z ustavující schůze zastupitelstva ze dne 2. 11. 2018	ZŽ1
	Usnesení ze zápisu č. 6-2019 - ustanovující zasedání ZO - 1,2	ZŽ2
Opočno	Zápis z ustavujícího zasedání ZO dne 29.10.2018	ZO1
	Zápis ze zasedání ZO ze dne 28.3.2019- zápis č. 3	ZO2
	Zápis z jednání v sokolovně 26.9.2019	ZO3
Lužice	Zápis z ustanovujícího zasedání Zastupitelstva obce Lužice, konaného dne 13. 11. 2018	ZL1
	Usnesení z ustavujícího zasedání Zastupitelstva Obce Lužice konaného dne 5.1.2022	ZL2
Vražkov	Zápis z ustavujícího zasedání Zastupitelstva obce Vražkov, konaného dne 1. 11. 2018, od 18:00	ZVr1
	Zápis z ustavujícího veřejného zasedání zastupitelstva obce Vražkov dne 6.1.2021	ZVr2
	Zápis z ustavujícího zasedání Zastupitelstva obce Vražkov, konaného dne 20. 7. 2021, od 18:00 hodin.	ZVr3
Lhotka nad Labem	Z Á P I S z 1. (ustavujícího) zasedání Zastupitelstva obce Lhotka nad Labem konaného dne 31. 10. 2018 od 18:00 hod. v zasedací místnosti obecního úřadu	ZLnL1

¹⁷ Jedná se oficiální dokumenty dostupné ze stránek obce či emailové korespondence, názvy napříč obcemi nejsou jednotné a neexistuje ani jednotná šablona pro jejich strukturu.

	Z Á P I S z 1. (ustavujícího) zasedání Zastupitelstva obce Lhotka nad Labem konaného dne 11. 4. 2019 od 17:00 hod. v zasedací místnosti obecního úřadu	ZLnL2
Malíč	Zápis z ustavujícího zasedání zastupitelstva obce Malíč, konaného dne 24. října 2018 od 18:00	ZM1
	Zápis z ustavujícího zasedání zastupitelstva obce Malíč, konaného dne 14. října 2021 od 18:00	ZM2

Příloha 4: Seznam respondentů

Obec	Respondent	Označení respondenta
Újezdeček	Starosta obce	RÚ
Chudarov	Starosta obce	RCh
Bynovce	Starosta obce	RB
Černovice	Starosta obce	RČ
Všehrady	Starosta obce	RVš
Hora Sv. Šebestiána	Starosta obce	RHsŠ
Žíželice	Starosta obce	RŽ
Opočno	-	-
Skršín	Starosta obce	RS
Lužice	Starosta obce	RL
Dlažkovice	Starosta obce	RD
Vražkov	Starosta obce	RVr
Lhotka nad Labem	Místostarosta obce	RLnL
Malíč	Starosta obce	RM
Souhrnné označení rozhovorů		RBP